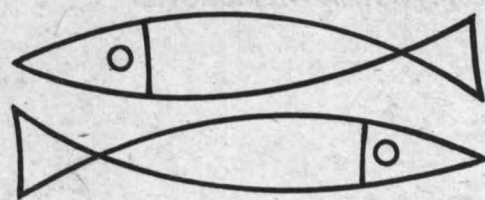

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

H. DE JONG — AMSTERDAM

Kerstfeest in Abraham's tent

Genesis 21 : 1-7

„Gods belofte wordt heerlijk vervuld”, zegt het meest bekende kerstlied. 'Gods belofte' — dat is het Oude Testament, en 'heerlijk vervuld' — dat is het Nieuwe Testament. Maar weet u, dat het Oude Testament ook al van de heerlijke vervulling vertelt? Dat gebeurt bijvoorbeeld in Genesis 21 : 1-7, waar ons verhaald wordt van de eerste vervulling van wat de Here God belovend tot Abraham gesproken had. De verhaler heeft er de moeite voor genomen, ons dat te berichten. Hij heeft daar bij stil staan en doet er ons bij stil staan. Er is van dit stukje proza werk gemaakt. Het is immers de eerste vervulling? De eerste zwaluw, die nog wel geen zomer maakt, maar toch zegt, dat de grote zomer komt en dat wie op de vervulling van Gods belofte wacht, niet beschaamd zal uitkomen.

—o—

Er is wat van dit stukje gemaakt, zei ik. Daarbij heb ik vooral het oog op de eerste zin: „De HERE bezocht Sara, zoals Hij gezegd had en de HERE deed aan Sara, zoals Hij gesproken had.” Deze zin is een zeldzame parel in heel de Abraham-geschiedenis. Het verhaal van Genesis heeft als doorlopend kenmerk een gedrongen vertelvorm: er staat niets overbodigs in. De woorden worden aangedreven door een sterke, voorwaartse drang. Elke zin is om zo te zeggen het kind van de vorige en de moeder van de volgende. We komen langs weinig rustpunten. Des te opvallender is daarom het eerste vers van dit hoofdstuk: een zin die door zijn herhaling rustig in- en uitademt en door zijn opbouw tot

ons zegt: let op, hier even uitblazen!

—o—

De zin heeft bovendien iets dichterlijks. We zijn het verschijnsel wel gewend uit het psalmboek: de dubbele zin, waarvan beide helften met het gezicht naar elkaar toestaan en elkaar aanvullen. Een voorbeeld: 'Door het woord des HEREN zijn de hemelen gemaakt en door de adem zijns monds al hun heer'. Dat is verheven taal, dat is verhoogde toon. Deze dichterlijke zin van vs. 1 geeft daarom aan de vertelling iets feestelijks.

—o—

Wat gebeurt er dus in het begin van hfdst. 21? De anders zo zwoegend voorover gebogen woorden van het Genesis-verhaal gaan overeind staan, strekken hun leden, stellen zich op in een kring en voeren een rondedans uit. Het pelgrimerende woord rust uit en viert feest. 'Door de wereld gaat een woord en het drijft de mensen voort', zegt een gezang. Hoe waar is dat in Genesis! De woorden zijn daar net als Abram, hebreuws, trekend, pelgrimerend. Maar dan opeens is er in de woestijn de oase van de vervulling. En die wordt gevierd, ontspannen en uitbundig. Want het is bij God niet enkel beweging; er is ook hier al rust.

—o—

Dat er nu tijd is voor vreugde en feest blijkt ook uit de naam Isaäk. Abraham geeft deze naam aan de geboren zoon, maar dat is niet zijn vondst. God had eerder deze naam vastgesteld. Hij is afgeleid van een hebreuws werkwoord dat 'lachen' betekent. God Zelf, mogen wij zeggen, wil dat er gelachen wordt, als Hij Zijn beloften begint te vervullen. Dat wil Hij ook nu. De naam Isaäk trekt daarom een lachend spoor door de geschiedenis van het heil.

Als de Here denkt aan Zijn verbond en de grote toekomst een stukje naderbij brengt, dan wordt onze mond vervuld met lachen en onze tong met gejuich (Ps. 126 : 2). Zo heeft God het bedoeld. Dat weten wij uit de naam Isaäk, die geklonken heeft bij de eerste vervulling van de belofte.

—o—

Lachen trouwens hängt wel samen met vreugde, maar valt er niet mee samen. Er is vreugde zonder lach, zoals er lachen is zonder vreugde. De lach voegt daarom aan de vreugde iets toe. Wie lacht van vreugde toont zich blij verrast door het onverwachte, dat niemand meer voor mogelijk hield. Zoals Sara in haar tweede woord bij deze gelegenheid zegt: „wie had aan Abraham durven toezeggen: Sara zoogt kinderen?” Inderdaad, wie? Gods belofte staat meestentijds zo haaks op de werkelijkheid, dat als er vervulling is, er tegelijk verrassing is. Meestal hebben wij dan ook, alvorens de bevrijdende lach losbreekt, eerst gelachen uit ongeloof — zoals ook Sara, (Gen. 19 : 22 v.v.).

—o—

Maar valt het niet op, dat Sara in dit stukje Schrift zo met nadruk op de voorgrond treedt, terwijl Abraham hier meer een achtergrondfiguur is? „De HERE bezocht Sara, zoals Hij gezegd had en de HERE deed aan Sara, zoals Hij gesproken had.” Zouden wij in deze verrukkelijke zin niet ook Abraham's naam verwachten? En zouden wij in het slot, naast een woord van Sara, niet ook graag een woord van Abraham willen horen? Maar nee, twee woorden van Sara: „En Sara zeide . . .”, „En zij zeide . . .”, en Abraham zwijgt.

—o—

En wat het handelen betreft, Abraham doet wel iets, maar zo kennelijk niet op eigen initiatief. Hij noemt de naam van zijn Zoon — maar de Here had hem die vóórgezegd. En hij besnijdt zijn jongen — maar op Gods bevel. Op de belangrijkste plaats in dit bericht ontbreekt zijn naam. Want er staat in vs. 2 niet, zoals we dat naar de bekende zeggings van de Schrift zouden verwachten: *en Abraham ging in tot Sara en zij werd zwanger en*

baarde een zoon. Nee, alleen maar: „En Sara werd zwanger en zij baarde aan Abraham een zoon in zijn ouderdom.” Eigenaardig! Abraham, die wij steeds in de geschiedenissen van het boek Genesis in het middelpunt zien staan: je hoort hem spreken, je ziet hem handelen — hij is uitgerekend hier opeens de Jozef uit de evangeliën geworden, de achtergrondfiguur, die als het kind geboren is, de naam geeft, de besnijdenis verricht en dan weer terugtreedt. Het is Sara die lacht, het is Sara die spreekt en het is Maria die zingt.

—o—

Dit zijn natuurlijk geen toevallige overeenstemmingen. Hier stuiten we op de regie van God, op de stijl van het Koninkrijk. Nee, het is hier in Abraham's tent nog niet de maagdelijke geboorte, maar een soort voorspel daarop. De vader-figuur wordt hier al in vervagende trekken beschreven. De zoon wordt aan Abraham geboren, zoals er een paar maal zo kenmerkend staat. De aartsvader is meer ontvanger dan verwekker. De Here wil van Abraham dan ook een besneden vaderschap, dat geleerd heeft de vervulling van de belofte niet van de wil van het vlees en niet van de wil van de man, maar van God te verwachten. Zo treedt vader Abraham achteruit. 'Het kind en zijn moede' — zij zijn hier de blikvangers.

—o—

Dit alles heeft in de heilige familie z'n vervulling gevonden. Ook daar stuiten wij op de vervulling van de belofte. Daar is het Kind, Jezus Christus, dat ons als Isaäk doet lachen. Daar is Maria, de — als Sara — blijde, zingende moeder, als beeld van de gemeente. En waar is Jozef? Hij is, net als Abraham, teruggetreden. En zij belijden daarmee, die twee, dat hun mankracht de belofte niet vervuld heeft. Dat heeft de Here gedaan. En Hij zal het ook definitief doen. Dan, op die grote dag, dan zijn ze allemaal, de Abraham's en de Sara's, de Jozef's en de Maria's, de mannen en de vrouwen, de sterken en de zwakken — *ontvangende partij* en zeggen lachend van vreugde: „De HERE heeft grote dingen bij ons gedaan”, ps. 126.

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Een commentaar

Introductie

Het zal zelden of nooit gebeuren dat een theologische commentaar op een bijbelboek de kolommen van de dagbladpers haalt. Maar deze uitzonderlijke eer viel wel te beurt aan de Groninger professor dr. A. S. v. d. Woude met zijn commentaar op Micha (in de serie „De Prediking van het Oude Testament”). Deze commentaar werd niet alleen vermeld maar zelfs royaal besproken in twee dagbladen: „Trouw” (d.d. 28-2-’76) en het „Friesch Dagblad” (d.d. 2-10-’76). Terecht kunt u concluderen, dat er dan iets bijzonders mee aan de hand is.

Het gedeelte waarvan ik kennis nam, wettigt de verklaring dat het zich laat lezen als een uiterst boeiende roman, ook al is het waar dat „alleen zij, die grondig in het Hebreeuws thuis zijn, er het volle profijt van kunnen hebben” (Fr. Dagbl.). Het feit dat ik het niet in alle opzichten met deze hooggeleerde eens kan zijn, komt beslist niet in mindering op de waardering voor zijn hoogst oorspronkelijke uitleg.

Voeg daarbij dat juist zijn uitleg de oorspronkelijke hebreeuwse tekst ongemoeid laat en daarbij tegelijkertijd veel van wat tot dusver onverklaarbaar was, in de gang van de profetie van Micha opheldert, dan begrijpt u het enthousiasme waarmee deze commentaar is ontvangen.

Het probleem

De bekende adventstekst „en gij Bethlehem Efratha...” (5:1-3) lijkt o p zichzelf geen probleem. De meeste mensen kennen hem van buiten en als messiaanse voorzegging spreekt hij schijnbaar voor zichzelf. Maar wie de hoofdstukken 2 t/m 5 eens achter elkaar doorleest, ontdekt hoe vreemd de redeneertrant van Micha is. De man schijnt zichzelf voortdurend tegen te spreken. Lees maar eens achter elkaar: „daarom zal om uwentwil Sion als een akker worden omgeploegd...” (3:12) en „het zal geschieden in het laatste der dagen: dan zal de berg van het huis des HEREN vast staan als de hoogste der bergen...” (4:1 v.v.; vgl. ook 4:9 met 4:10).

Daar komt nog bij dat de machtige profetie over Jeruzalem (4:1-4), bijna letterlijk voorkomen in Jes. 2:2-4 met de vermelding: „het woord dat Jesaja, de zoon

Kerkelijk Leven

van Amoz, aanschouwd heeft over Juda en Jeruzalem”. Jesaja en Micha waren merendeels tijdgenoten. Het lijkt wel of Micha gespiekt heeft bij Jesaja.

Wat is het oordeel van dr. v. d. Woude hierover? Gemakshalve nemen we de weergave van het Friesch Dagblad over: „Nu zijn er theoretisch vier mogelijkheden: 1. Micha schreef de tekst over van Jesaja 2. Jesaja schreef de tekst over van Micha; 3. Jesaja en Micha schreven beide teksten over uit een oudere profetie; 4. Er is een latere bewerker van de boeken van Jesaja en Micha geweest, die tweemaal deze profetie heeft ingelast.

Dat laatste is bij schriftcritici een heel gebruikelijke manier om vraagstukken op te lossen... De tekst is dan verminkt overgeleverd, en deze critici gaan de oorspronkelijke tekst herstellen.”

Prof. v. d. Woude geeft echter een heel andere oplossing. Z.i. zijn in hfdst. 2-5 beurtelings Micha en diens tegenstanders aan het woord. Een vorm dus van tweegesprek, een dialoog. Op zichzelf genomen is zo’n oplossing niet helemaal nieuw. Ook prof. dr. G. Ch. Aalders nam al aan dat in Micha 2 de profeet in de rede werdt gevallen door zijn tegenstanders (2:12, 13). Een hiermee verwante oplossing bood prof. dr. K. J. Popma indertijd voor het boek Prediker.

Bijbelgebruik

Volgen we prof. v. d. Woude, dan zijn het Micha’s tegenstanders, die voor Jeruzalem het goede voorzien en voorzeggen, en dat terwijl de legers van Assyrië allerwege dood en verderf zaaien. Zij zijn het die aan komen dragen met de genoemde profetie van Jesaja, nadat Micha onheil heeft geprofeteerd over Jeruzalem. Om eens iets te citeren: in hfdst. 4:1 v.v. trachten de opponenten van Micha „met gebruik van bestaande profetieën... het ongelijk van Micha’s prediking (vgl. 3:12, P.) te bewijzen... een zeldzaam voorbeeld van het misbruik van ‘canonieke profetie’ ten dienste van eigen ideologie. Daaruit moge blijken

dat het verschil tussen ‘ware’ en ‘valse’ profetie niet gelegen is in een verschillende ‘objectieve’ waarheid, maar in een ideologisch gebruik van de waarheid met voorbijzien van het feit dat ‘werkelijke waarheid’ haar eigen tijd en uur heeft. Hetzelfde zeggen is niet steeds hetzelfde bedoelen”. Woorden om over na te denken als wij de bijbel citeren, of al dan niet vermeende kerkvaders en „grote leiders”, en dat om eigen ideologie (samenstel van ideeën) te ondersteunen.

En nu nog eens die tegenstanders. We citeren weer: „Zelf van het platteland afkomstig richt Micha zich in zijn profetieën dan ook tegen de nieuwe klasse van militairen en magistraten die hun machtspositie te baat nemen om zich ten koste van eigenerfde boeren en hun gezinnen te verrijken (vgl. 2:1-5; 3:9-11, P.). Hij blijft daarbij ook in zijn soms ruwe taal (3:3; 3:5) een platteland. De ergernis die deze ‘boer’ bij de *upper ten* van Jeruzalem heeft opgeroepen, moet groot geweest zijn. Zeker als zij van zichzelf was, heeft deze elite tegen de door Gods Geest gedreven prediker (vgl. 2:11a-b; 3:8) enkel maar het dogmatisme van een positivistische orthodoxie kunnen en willen stellen. Zijn protest tegen een heilstheologie die niet in de bres springt voor de ontrechten van de maatschappij, is zoals zo vaak dat van een roepende in de woestijn gebleven, totdat de traditie (? P.) zijn woorden als woord van God ontdekte en ze een plaats gaf in de canon als blijvende waarschuwing voor een in zichzelf gekeerde, zelfgenoegzame en verkilde orthodoxie.”

Deze lange zinnen zijn niet alleen typerend voor een Fries, ze verraden in hun geladenheid ook hoe sterk de schrijver betrokken is bij het maatschappelijk en kerkelijk gebeuren.

Plaatsbepaling

De verleiding om verder te citeren (bijv. „een profeet verkondigt niet wat *zal*, maar wat *gezien* de gegeven situatie *moet* gebeuren”) is groot. Toch blijf ik nu hier even bij die dialoog, dat ‘binnenkerkelijk’ tweegesprek staan.

Je kunt nl. voor eigen parochie preken en de (je) gemeente de zin van het evangelie, ook het kerst-evangelie in de heilshistorie proberen te laten zien. De vraag is echter of je daarmee kunt volstaan. Buitenstaanders zullen immers nauwelijks vragen naar de eigenheid, de identiteit van een bepaalde gemeente. Voor hen behoort je tot een wereldwijde groep die als christenen wordt aangeduid. Of je wilt of niet, je kunt je daarvan niet isoleren noch je eraan onttrekken. Kom bijv. bij de Joden eens aan met

Vroege Advent

Bileams ezelin

ruikt

Bethlehems stal

Wicher Triemstra / Transcriptief

de term christenen — de overlevenden van de tweede wereldoorlog hebben zo hun eigen idee van wat christenen zijn... En zo zijn er heel wat meer groepen, rassen, volken die op de een of andere manier met christenen te maken krijgen en daar het hunne van denken. Op grond van het heden of het verleden. Moet er niet tenminste een samenhang met alle christenen — ook al dragen zij alleen maar de náam — erkend worden? Kan ook maar één christen hen om het tere gebed van onze Heiland, met daarin de woorden: ... opdat de *wereld* gelove dat Gij Mij gezonden hebt (Joh. 17:21)? Het optreden van de lutherse kerk in Denemarken is een andere dan dat van een gereformeerde in Nederland en een rooms-katholieke in Zuid-Amerika.

Is het niet daaraan te wijten, dat er niet alleen secten ontstaan, maar ook theologieën als die van de revolutie opduiken? Men kan, als in Jeremia’s tijd luidkeels verkondigen: „wij zijn wijs en de wet des HEREN is bij ons”, „des HEREN tempel... is dit” en „vrede, vrede (terwijl er geen vrede is)” (Jer. 8:6; 7:4 6:13, 14; 8:10). Maar als dat een vorm is van „in zichzelf gekeerde, zelfgenoegzame en verkilde orthodoxie”, dan heeft het „vrede op aarde” in mensenmond weinig overtuigingskracht.

De vraag laat zich stellen of niet zelfonderzoek in het licht van de Schrift en het tweegesprek binnen de kring van al wat zich christen noemt *plicht* is.

Nog eenmaal dr. v. d. Woude: „Micha verkondigt in de lijn van alle schriftprofeeten de bevolking van Jeruzalem heil door het oordeel heen: via het nulpunt van het exil (de ballingschap, P.) is: het Jahweh alleen als verlosser... van zijn volk het heil zal realiseren. In de principiële onheilssituatie van het heden is enkel heil te verwachten van God voor wie een menselijk nulpunt niet het laatste is, maar die ‘nieuwe dingen’ kan scheppen (Jes. 40 v.v.)...”

Zoals in Jes. 11 wordt teruggegrepen op de schapeboer Isai, zo heet het in Micha 5:1 niet: „en gij, Jeruzalem, Migdal-Eder” („citadel” waar de *kudde* schapen een veilig heenkomen vindt) ... (4:8), maar: „en gij, Beth-

lehem Efratha, klein onder de clans van Juda..." Het „nulpunt" kon ook in de kerkgeschiedenis wel eens even veelzeggend als vaak vergeten zijn. Maar — dat leren ons de Schriften — even vaak is blijkbaar dat „nulpunt" Gods uitgangspunt voor het „vrede op aarde in mensen van welbehagen" tot aan de verwelkoming van het „zie, Ik schep een nieuwe wereld en een nieuwe

aarde" Jes. 65:17 v.v. en „zie, Ik maak alle dingen nieuw" Op. 21:5. Het is van Hem afhankelijk dat er een aarde komt waarop „vrede" en „gerechtigheid" woont... Maar wie werkelijk christen is, beroept zich niet alleen op Gods garantie, maar doet wat in zijn macht is het nieuwe Koninkrijk gestalte te geven — nú al!

H. J. VEEFKIND — KROMMENIE

WAAR GEBEURD

— verslag
van een belevenis —

In de vijftiger jaren van de eerste eeuw had de evangelist Lukas een onderhoud met Maria, de moeder des Heren. Maria was toen ongeveer tachtig jaar oud en zij herinnerde zich de geboorte van Jezus Christus als de dag van gisteren...

Ja, mijn eerste kerstfeest, het eerste kerstfeest, nu al meer dan zestig jaar geleden...

Weet je, Lukas, het gebeurde in die dagen, dat er een bevel uitging vanwege keizer Augustus, dat het gehele rijk moest worden ingeschreven. En ze gingen allemaal op reis om zich te laten inschrijven, ieder naar z'n eigen stad. Ook Jozef trok op van Galilea, uit de stad Nazareth, naar Judea, naar de stad van David, die Bethlehem heet — want, weet je: hij was uit het huis en het geslacht van David — om zich te laten inschrijven. Ik was met Jozef verloofd, we waren in ondertrouw en ik verwachtte het kindje waar de engel Gabriël over gesproken had. En het gebeurde, toen we in Bethlehem waren, dat de dagen vervuld werden dat ik baren zou, en ik baarde mijn eerstgeboren zoon en wikkeld Hem in doeken en legde Hem in een kribbe, omdat er voor ons geen plaats was in de herberg...

Ik zie het nog voor me. Het kind lag in de kribbe. Jozef had alles opgeruimd. Ik was moe, maar zielsgelukkig. Toen — toen kraakte de staldeur open en kwam een stel ruige buitenlui binnen zetten. Ze kwamen hier uit de buurt, dezelfde landstreek. Ze hadden zich opgehouden in het veld en 's nachts de wacht gehouden over hun kudde. Opeens stond er een engel des Heren bij hen en de heerlijkheid des Heren omstraalde hen, en zij vreesden met grote vreze. Maar de engel zei tot hen: Weest niet bevreesd, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Here, in de stad van David. En dit zij u het teken: Gij zult een kind vinden in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe. En plotseling was er bij de engel een grote hemelse legermacht, die God loofde, zeggende: Ere zij God in de hoge, en vrede op aarde bij mensen des welbehagens. En het gebeurde toen de engelen van hen heengevaren waren naar de hemel, dat de herders tot elkaar spraken: Laten we dan naar Bethlehem gaan om te zien hetgeen geschied is en ons door de Here is bekend gemaakt...

Stel je voor, Lukas! terwijl wij binnen met het kind bezig waren, was daar buiten de hele hemel in de weer! Om een stelletje herders naar mij toe te sturen en naar Jozef en naar het kind — herders uit het veld van Bethlehem. Begrijp je, Lukas, dat ik wel aan vader David móest denken? Vader David, herder in ditzelfde veld van Bethlehem, in deze zelfde landstreek? Het was net, of de grootvader het kleinkind kwam begroeten! Maar dat is zo maar een gedachte van mij — een feit is, dat ze het op een lopen hadden gezet en naar de stal waren gekomen. Ik heb dat altijd zo mooi gevonden van die kerels! Dat ze zo'n haast maakten om bij ons te komen. Ik heb dat altijd zo mooi gevonden van de Here God! Dat Hij ze zo aan het rennen kreeg. En weet je, Lukas, zo helemaal zonder dwang — geen gebod, geen gedrijf. De engel had helemaal niet gezegd, dat ze naar Bethlehem moesten gaan. Hij had hun alleen het blijde nieuws verteld, alleen een hint, een teken, gegeven. Maar gebóden om naar ons toe te gaan, had de engel niet. Ze kwamen vanzelf. Toen ze dit grote nieuws hadden gehoord, dreef de liefde hen vanzelf! Weet je, Lukas, er zijn vandaag

wel mensen, christenmensen ook, die de zweep er over willen leggen: zus moet en zo moet. Maar neem van mij aan, ik ben een oude vrouw en ik heb het zelf meegemaakt: als de mensen het blijde, bevrijdende nieuws van Jezus horen en ze gelóven het: dan hoeft je ze niet meer op te porren — dan lopen ze zich het vuur uit de sloffen. Waar Jezus te zien is, past haast. Daar is werk aan de kerk. Echt geloven betekent altijd: handen en voeten gebruiken. In het verblindende licht van Gods genade wordt de meest slaperige herder wakker — brandend zijn hart in hem. Zó doet God dat, Lukas! Ik heb dat altijd zo mooi gevonden van God. Ik heb zo'n diep respect voor de Here gekregen, zo'n fiducia in zijn woord...

Maar weet je wat 't meest indruk op me heeft gemaakt? Dat licht, die engel, die hemelse legermacht, dat „Ere zij God", de herders die hals over kop naar ons toe kwamen — geweldig was het allemaal. Maar 't meest heeft indruk op mij gemaakt, dat de herders toen ze de kleine Jezus hadden gezien, bekend maakten wat tot hen gesproken was over dit kind. Nu moet je me goed begrijpen, Lukas, dit zijn twee wonderen. Ja, als je ouder wordt, heb je overal goed over nagedacht, dan kun je precies zeggen wat je bedoelt. Het zijn twee wonderen: één wonder buiten op het veld en één wonder binnen in de stal. Eent wonder buiten op het veld: dat de engel tot hen zei: U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Here, in de stad van David. En een wonder binnen in de stal: dat de herders tot Jozef en mij zeiden: En dit kind is het nu! Dit is nu de Heiland, die geboren is, Christus, de Here, in de stad van David. Dat ze dat zeiden van dit kind: in een stal, in een kribbe, in doeken gewikkeld!

Want je weet hoe wij, vrouwen, zijn. Niets is veranderlijker dan een vrouw, nietwaar? Het ene ogenblik zijn wij hemelhoog juichend, het andere ogenblik ten dode bedroefd. De engel Gabriël was bij mij geweest en ik had de heerlijkste, de wonderlijkste boodschap gekregen die ooit een vrouw gekregen heeft. En ik had gezegd: Zie de dienstmaagd des Heren, mij geschiede naar uw woord. En ik had gemerkt dat ik in verwachting was, later voelde ik het leven in mijn schoot, en ik, ik alleen wist toch welk een groot wonder dit leven was — zonder de wil van een man, onbegrijpelijk, ongelofelijk: kind van God. En ik had van die fijne maanden gehad bij Elisabeth en ik had gezongen, gedicht als ik nog nooit heb gedaan. Maar dan — dan moet je op reis en dan vind je geen onderdak en dan komt het kind, in de stal, in doeken, in een kribbe — en dan zie je dat kleine wicht daar liggen, rood-rimpelig van de geboorte, onder de meest primitieve omstandigheden ter wereld gekomen — en dan is de satan vlakbij, die machtige boze geest en je wilt maar al te graag luisteren — je eigen boze hart! — en dan denk je: Is dat het nu? Is dat het nu heus? Is dat nu alles? Is dat, is dat mijn Koning? Dat aller vaderen wens? Is dat de wens van vader David? Dan ga je vragen, dan ga je twijfelen, Lukas! en van het een komt het ander. Je weet, hoe wij, vrouwen, zijn...

Maar dan ondervind je ook, hoe God is! Want dan zwaait de staldeur open, kijken die ruige kerels rond, zien ze het kind in de kribbe — en zij moeten toch dezelfde vragen hebben gehad als ik: Is dat, is dat onze Koning? Dat aller vaderen wens? Is dat de wens van vader David? — Maar dan zeggen, belijden ze van dit kind: Dát is Het nu! Dat is nu de Heiland die geboren is, Christus, de Here, in de stad van David! — O, mijn goede, vergevende, begrijpende God! Dank U voor deze herders — hun namen? ach, wat doet het er toe hoe ze heetten en hoeveel het er waren, hoe oud ze waren en hoe ze eruit zagen — ik dank U voor deze herders, dat ze kwamen (haastig), dat ze zagen (dit kind) en dat zij bekend maakten hetgeen tot hen gesproken was over dit kind! Over dit kind! Gesproken over dit kind! De Heiland Christus, de Heer! Ik dank U, dank U, Vader in de hemel, voor deze begrijpende liefde van U. Dank U voor deze herders, dank U, o dank U voor dit kind!

O nee, ze bleven niet lang, die herders. Ze zagen wel dat ik doodmoe was — wat wil je ook amper een uur na de bevalling — maar ik zie ze nog gaan, weggaan, door de open staldeur, de donkere nacht in, geen engel meer te bekennen, gewoon weer op de schapen passen, zo helemaal niets bijzonders, het gewone werk, de alledaagse tredmolen — maar anders dat ze waren! Het waren andere mensen geworden, met een ander hart, andere moed, andere wil, andere zin, andere lust, andere liefde! God lovende en prijzende om alles wat ze hadden gehoord en gezien gelijk het hun gezegd was. Weet je, Lukas, ze hadden het me wel verteld: over die hemelse legermacht en zo, over de engelen die zeiden „Ere zij God in hoge en vrede op aarde bij mensen des welbehagens" — maar ik had het zelf natuurlijk niet gezien, niet gehoord. En nu? Nu zag en hoorde ik het ook. „Ere zij God, ere zij God", ik zag en hoorde het van de herders! God heeft helemaal gelijk, het is precies zo als Hij heeft gezegd, ere zij God! Langzaam stierf hun zingen weg, de stilte sloot zich om de stal...

Reken maar dat ik dat vaak na-geneuried heb, zachtjes, als ik aan het werk was, en er was altijd zoveel werk in ons gezin — in een groot gezin is altijd veel werk, Lukas — reken maar dat ik dat vaak na-geneuried heb: „Ere zij God in de hoge, ere zij God in de hoge..."

De woorden van de engel Gabriël: Wees gegroet, gij begenadigde, de Heer is met u! Weest niet bevreesd, Maria, want gij hebt genade gevonden bij God. En de woorden van Elisabeth: Gezegend zijt gij onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van uw schoot. En waaraan heb ik dit te danken, dat de moeder mijns Heren tot mij komt? En de woorden van de herders... Ik zal die woorden wat gerepeteerd hebben — verteld aan Jozef, aan Jezus — mijn lieve jongen, mijn machtige Heiland —, aan de andere jongens die God me heeft gegeven, aan de broeders en zusters in Jeruzalem, en nu ook aan jou, beste Lukas...

Ik weet dat jij schrijven kunt, je hebt een goede pen, Lukas, en de Geest van Jezus zal je helpen om alles te onthouden en op te schrijven, want dit moet verteld worden, altijd weer verder, ook als ik er niet meer ben. Zul je het opschrijven, beloof je me dat, Lukas? Want dit zijn de woorden des levens! En deze woorden hebben mij helemaal vervuld, mijn hart, mijn ziel, mijn verstand, mijn kracht. Schrijf dat ook maar op, Lukas, dat moeten de mensen later ook weten. Dat Maria helemaal vol is geweest van de woorden en de werken van Jezus, haar zoon. Dat ze daar over heeft nagedacht, zoals Mozes zegt, als zij in haar huis zat, als zij onderweg was, als zij nederlag en als zij opstond. Het was een teken op haar hand en een voorhoofdsband tussen haar ogen, het stond geschreven op haar deurpost, haar huis, haar poort en vooral stond het geschreven in de tafel van haar hart: Ere zij God! Want ze moeten het goed weten, Lukas, de mensen die jouw boek zullen lezen: het ging niet om mij, om Maria, de moeder des Heren; het gaat om Jezus, om Jezus alleen.

Ik weet niet of je daar wel eens over nagedacht hebt, Lukas — maar de Zoon van God is een tijdlang, negen maanden lang, niet in de hemel gevonden en niet op de aarde gevonden — Hij was verborgen in mijn schoot. Het is een wonder in m'n eigen ogen, ik begrijp zelf nauwelijks wat ik zeg. Maar Gods Zoon vervulde mij — mijn lichaam en mijn ziel. Je moet goed begrijpen, Lukas, en alle mensen moeten goed begrijpen, dat zelfs aan deze innige inwoning een eind kwam. En wat is nu inniger dan de verhouding van moeder en kind voor de geboorte? Zelfs aan deze innige verhouding kwam een eind. Want het werd Kerstfeest, weet je. En Kerstfeest, Christusfeest — dat betekent voor alle mensen: nu krijgen ze Jezus, Heiland, Zoon van God, Christus de Redder. Maar Kerstfeest betekent voor mij, zijn moeder: nu raak ik Gods Zoon kwijt. Lichamelijk tenminste. Geestelijk niet, o nee, geestelijk sta ik naast jullie allemaal. Maar nu moeten jullie dit vooral weten: toen Jezus uit mijn schoot weg was, toen woonde het woord van God in mijn hart. Zelfs ik moet het hebben van dat woord van God dat in mijn hart woont. En het heeft daar gewoond, reken maar! Schrijf maar op: „En Maria bewaarde al deze woorden, die overwegende in haar hart”.

Dat is het eigenlijke werk dat Hij in mij heeft gedaan. Negen maanden duren lang en negen maanden zijn gauw voorbij. Maar zestig jaar is een hele tijd, Lukas, een hele tijd. Een mensenleven lang. En al die tijd heeft Jezus' woord in mij gewoond. En dat woord bleef. Zestig jaar lang. Een mensenleven lang. Ik voel mij zeer verwant aan die herders. Hoe ouder ik word, des te dichter sta ik bij ze. Aan die herders voel ik me toch zó verwant, daar heb je geen idee van! Want ik ging ook de staldeur uit, de nacht van mijn leven in — en geloof maar, dat het daar dikwijls nacht is geweest! Er zullen wat zwaarden door mijn ziel gegaan zijn! Wat dacht je? als je zo dicht bij Jezus leeft, gaan er wat zwaarden door je ziel! Ik ging naar mijn huisje in Nazareth, naar het gewone alledaagse werk, zo helemaal niets bijzonders, maar ik ging met een nieuw hart, een nieuwe moed, ik ging als een nieuw mens. En dat had de Geest van God, de Geest van Jezus gedaan! Mijn zoon, mijn Heiland, mijn lieve zoon, mijn machtige Heiland!

Bethlehem

Koos Veeffkind

„O kind van smart
dat moeders hart
het leven kwam benemen,
mijn rechterhand,
Gods Vaderland
kan niemand ons ontnemen.”

O Huis van Brood,
o huis van dood
en huis van eeuwig leven,
hier wil Gods Zoon
aan Davids troon
een nieuwe glorie geven.

Ja Bethlehem
hoort nu de stem
van Mirjams Kind van smarten.
Geen klacht meer want
Gods Rechterhand
zal troosten alle harten.

Heel ver van huis
staat Rachels kruis:
zij heeft haar strijd gestreden.
Door tranen heen
geheel alleen
heeft Israël beleden:

Een gezegend Oud en Nieuw Jaar

Geen tijd

We plegen elkaar telkens te vertellen, dat we het zo druk hebben en nergens tijd voor hebben. Steeds maar hebben we tijdgebrek. Onze dagen zijn tekort, ja ons leven is tekort.

Toch is dat niet juist. We hebben *wel* tijd.

We hebben tijd om te werken, tijd voor onze hobby's, tijd voor de krant, radio en t.v. en zelfs tijd voor kletsverhalen.

Merkwaardig genoeg hebben we vaak geen tijd voor belangrijker zaken, voor allerlei arbeid in Gods koninkrijk, ja zelfs geen tijd om tot inkeer te komen, ons over onszelf te bezinnen.

Als we ergens geen tijd voor hebben, betekent dit vaak, dat het bij ons laag genoteerd staat. Het zou goed zijn, als we ons eens afvroegen, of ons prioriteitenlijstje wel deugt.

De goede oude tijd

We hebben geen tijd. Misschien is dat toch wel waar, omdat de tijd ons heeft. Daardoor hebben we het gevoel, dat de tijd ons voortdrijft en meesleept.

Dat gevoel wordt wel heel sterk bij de jaarwisseling. We kijken dan met weemoed terug naar het verleden, naar die goede oude tijd, die nu voorbij is.

Al weer een jaar voorbij. Al weer een jaartje ouder. Al weer een jaar dichter bij de dood.

We worden bang voor de tijd, als we zien, dat een paar tikken van de klok ons naar een volgend jaar brengen met al zijnonzekerheden. Och, die goede oude tijd.

Uren, dagen, maanden, jaren

Op deze angst en weemoed reageren we nogal merkwaardig.

Dr Okke Jager geeft daarvan een paar voorbeelden in

„Bevrijde tijd”.

We gaan ons lichaam flink verwennen. We eten oliebolletjes en drinken warme wijn.

In de plaats waar ik woon moet er dan ook nog karbonnade met rode kool gegeten worden.

In de plastiek van het oude jaar, zo schrijft dr Jager, wordt de buikparij sterk geaccentueerd.

Een andere vreemde reactie is, dat we erg intiem worden, ook tegenover mensen, die we anders amper groeten. We omhelzen en kussen vrijwel onbekende mensen.

We zijn, zo gezegd, flink sentimenteel met oud en nieuw.

Wanner we dan gaan zingen „Uren, dagen, maanden, jaren, vliegen als een schaduw heen”, hebben we het gevoel, dat we nog christelijk bezig zijn ook.

„Ik maak alle dingen nieuw”

De Bijbel geeft ons met oudjaar toch een andere boodschap.

Natuurlijk kan er gemakkelijk weemoed komen, als we denken aan hen, die in het afgelopen jaar van ons heengingen. Dat is niet verkeerd, als het maar niet een soort „allerzielen” wordt.

Het is ook goed, wanneer oudjaar de dag van ernstige bezinning is. Een dag om tot inkeer te komen. Om onszelf de vraag te stellen, hoe we het afgelopen jaar hebben doorgebracht. Hoe ons denken, spreken en handelen is geweest. Hoe wij te tijd gebruikt hebben, die God ons in Zijn genade geschonken heeft. Immers de tijd is een geschenk, dat Hij ons gaf.

Maar bovenal moet oudjaar een blijde dag zijn, omdat deze dag er ons weer bijzonder bij bepaalt, dat Christus komende is. Als wij ons leven daardoor laten beheersen is elke tijd, verleden, heden en toekomst goed.

Immers Christus is de goede, oude tijd: het Evangelie van zijn geboorte, kruisdood en opstanding.

Dat geeft ons ook moed voor het heden. Ook bij de overgang van 1976 naar 1977.

Want Christus heeft ons ook hoop voor de toekomst gegeven.

Hij zal alle tranen van onze ogen afwissen. Er zal geen dood of verdriet of pijn meer zijn.

Hoevelen van ons hebben in het afgelopen jaar niet geweend bij het heengaan van hun geliefden. Hoeveel smart en pijn is er niet geweest.

Maar Christus heeft beloofd, dat dit alles voorbij zal gaan. Definitief. Hij zal alles nieuw maken.

Met deze belofte van onze Heiland mogen we, ondanks verdriet en tegenslag in het afgelopen jaar toch dankbaar gedenken, wat God ons geschonken heeft.

In Jezus Christus heeft Hij ons zijn liefde getoond.

Hij gaf ons hoop voor de toekomst.

Zo mag oud en nieuw jaar een blij feest zijn.

J. Meulink

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (2)

Het spreekt vanzelf dat teleurstellingen voorkwamen. De één had een vrouw getrouwd en een ander was bang voor de klandisie, een derde wilde zich helemaal niet op de hoogte stellen. Een heel sterk voorbeeld maakte ik mee. Ik catechiseerde ergens en toen vroeg een ouderling mij of ik eens mee wilde gaan op bezoek bij een broeder, die zeer met ons sympathiseerde; maar niet tot de daad van vrijmaking wilde komen. Ik zal dat gesprek wel nooit vergeten. Ik viel direkt met de deur in huis: We wilden met hem over vrijmaking spreken. Z'n antwoord was: dat is helemaal niet nodig, want ik weet er alles van. Ik zei: dat is gemakkelijk, zegt u dan maar hoe u erover denkt. Wel, zei hij, die theorie van het „houden voor wedergeboren”, de leer van dr. Kuiper, vind ik verderfelijik en ik heb er nooit wat van geloofd. We mogen zeggen, dat onze kinderen verbondskinderen zijn. Dat is geen „houden voor”, doch dat is zeker. Maar verbondskinderen kunnen ook verloren gaan, als ze het verbond breken.

En wat de schorsingen en afzettingen betreft, daar deugt niets van. Aan de synode is veel te veel macht toegekend en de professoren hebben daar alles te zeggen. Dat is hiërarchie, die ik verfoei.

Wel, zei ik toen, dan is het dus wel duidelijk wat u moet doen. Hij weer: Ik weet heel goed wat ik moet doen, maar ik doe het niet! Van mijn kinderen, die hier wonen kan ik niemand overtuigen. Ik zou alleen moeten gaan. En dat doe ik niet. Ik wil geen onenigheid met m'n kinderen!

Wij wezen hem er op, dat het gevaarlijk is tegen het geweten in te gaan. Dat hij geleek op de zoon uit de gelijkenis, die zei: Ik ga Here, maar het niet deed. Hij wist wel wat de Here wilde en dat hij dus de Here weerstond. Het hielp alles niets en hij bleef in de kerk, ofschoon hij alles veroordeelde wat die kerk deed! Hij liet zich leiden door z'n kinderen, in plaats van aan die kinderen het goede voorbeeld te geven! Z'n hart had gekozen en dan helpen redematies niet.

Ondanks teleurstellingen beleefden we toen een mooie tijd. Waaraan ik met een beetje heimwee kan terugdenken. We voelden ons bevrijd van een knellend juk. Niet, dat we in een hoerastemming leefden. We beweerden ook niet, dat de Vrijmaking gelijk stond met de grote Reformatie van Calvin en Luther. We zeiden ook niet, dat er „reformatie van elk terrein des levens” moest komen. Maar we gingen onze weg wel met blijdschap. Overtuigd, dat we in de weg des HEREN gingen.

We waren maar een kleine groep van 150, later 200 zielen. Maar dat heeft ook z'n voordelen boven een grote gemeente van een 1400 zielen. Er was een sterke band, iets van de gemeenschap der heiligen, die in een massale kerk vaak gemist wordt. Er was een met elkaar meeleven, die in een grote kerk vaak ontbreekt. Daar kent men elkaar vaak niet eens.

Het is wonderlijk, wat een kleine groep van niet vele edelen en rijken tot stand kan brengen. Als er maar bereidwilligheid is om samen te werken.

Financieel ging het best. Boven verwach-

ting van velen. Het lokaal kostte ons — eerst niets — maar f 5,— per week. Maar de banken moesten vervangen worden door stoelen. Die werden gekocht — een 150 stuks denk ik — en contant betaald. Er moest een orgeltje komen en het kwam er. Een preekstoel werd door eigen leden in elkaar getimmerd. Een grote kachel gekocht. Dat ik met vreugde preekte heb ik reeds vermeld.

Maar de zaterdagmiddagen zal ik ook nooit vergeten. Dan moest het gymnastiek-lokaal veranderd worden in een kerklokaal. Daar waren in de eerste plaats vrouwenhanden voor nodig. Nu, die waren er meer dan genoeg. Ik moest wel eens denken aan wat Paulus schreef van een paar vrouwen in Filippi, die meestreden voor het Evangelie. Ze heetten Euodia en Syntyche. Zo waren er ook in V. Emmers en dweilen kwamen er aan te pas. Want het lokaal moest „met bezemen gekeerd worden”. Onvoorstelbaar is de hoeveelheid stof, die honderden kinderen in een gymnastieklokaal bijeen brengen. Het was elke zaterdag grote schoonmaak om zo te zeggen. Mannenkracht was ook nodig: de toestellen moesten in een hoek achter een gordijn geschoven worden. De preekstoel moest in mekaar gezet worden. De stoelen moesten van de galerij naar beneden gebracht worden. Er was niet bij allen, maar wel bij velen grote trouw. Ik herinner mij één geval: Een broeder, die z'n beurt had, vergat in de drukte van zijn bedrijf, dat het zaterdag was. Hij ging op weg naar Kootwijkerbroek voor zaken. Maar halverwege kwam hem in de zin, dat hij helpen moest voor de kerk. Hij bedacht zich niet, maar maakte direkt rechtsomkeert en kwam nog net op tijd om te helpen. Daarna ging hij zijn zaken afdoen.

Ik ging ook vaak kijken en soms wat helpen. Gezellig was het. Als het werk afgelopen was zaten we in een kring en dan was er vaak iemand, die wat had meegebracht. In de pruimentijd waren er pruimen. In de kersentijd kersen. Zo werd het nuttige met het aangename verenigd. Ons getal was klein, maar de gemeenschap sterk. Ik wil in het algemeen wel opmerken, dat kleine kerkgemeenschappen grote voordelen hebben boven massale kerken.

Vóór de vrijmaking waren er in de kerk van V. ongeveer 1400 zielen. We hadden een prachtig kerkgebouw, dat in 1927 gebouwd was en toen ongeveer een ton gekost had. f 100.000,— en dat in die tijd. Het zou nu wel een miljoen kosten denk ik. Over het algemeen waren de V.'s trots op die grote kerk. Soms kwamen er bezoekers om de kerk te zien. Als ik er dan bij was, zeiden ze: Wat een prachtige kerk! Dan zei ik: Het is maar een prachtig kerkgebouw. Maar de eigenlijke kerk, het lichaam van Christus, is de gemeente, het volk Gods, geroepen uit de duisternis tot het wonderbaar licht van Gods genade. Was de gemeente maar zo „mooi” en prachtig als dit kerkgebouw!

Daarmee wil ik niet zeggen, dat de gemeente van Voorthuizen minder was dan welke andere kerk ook. Maar zulk een massale gemeente loopt toch groot gevaar een volkskerk te worden. Met een vrij grote rand van leden, die „het wel geloven”. Ze gaan een keer naar de kerk, laten hun kinderen dopen. Doen soms ook wel belijdenis des geloofs. Maar viert geen avondmaal en leven vrijwel niet mee. De massa is niet te overzien en niet zo te bewerken als een kleine gemeente. Een volkskerk lijkt wel mooi. U hebt mogelijk wel eens gehoord van dr. Hoedemaker, die de leuze aanhief: „Heel

Engelen-blijdschap

*Hoor je wel, zie je wel,
Gabriël, Michaël,
dat de Heer daalde neer,
in de nacht vrede bracht?*

*Hoor je wel, zie je wel,
Gabriël, Michaël,
hoe Gods Kind mensen mint,
daarom klein wilde zijn?*

*Hoor je wel, zie je wel,
Gabriël, Michaël,
van heel ver lokt zijn ster
jong en oud, wierook, goud.*

*Hoor je wel, zie je wel,
Gabriël, Michaël,
net als wij leven zij,
zingen weer tot Gods eer!*

Koos Veeftand

het volk en heel de kerk”. Maar we kunnen aan de katholieke kerk en de hervormde kerk zien, wat daarvan wordt. Men krijgt een vrij groot getal leden, die wel op een kaart staan of in een doopboek. Maar die helemaal niet meer meeleven.

Ik heb iets merkwaardigs daarvan beleefd in Amsterdam. Daar was de Geref. kerk in de jaren 20-30 ook een volkskerk geworden. Dat ondervond ik, toen ik eens op stap ging voor een of ander doel bij alle gereformeerden in een bepaalde wijk. De ontvangst was soms zeer vreemd. Ik herinner mij, dat in één geval mij van boven werd toegeroepen: „als u boven komt gooi ik u van de trappen neer! Ik wil van de Kerk niets meer weten en kom nooit meer in een kerkgebouw. Dat was een buitengewoon geval, maar het was heel gewoon, dat ik te horen kreeg, dat men niet meer geloofde en van de kerk niet meer wilde weten. Van de gemeenschap der heiligen komt in een massale kerk weinig of niets terecht. Een dominee zag men in de stadskerken vrijwel nooit. Een leuk verhaal hoorde ik eens van een kennis, die op stap ging voor een cadeau, dat aan een dominee zou worden aangeboden toen hij 25 jaar in die gemeente „stond”. (Een dominee stáát ergens.) Ze kwam toen in een gezin, waarvan de man en vader zei: „Een cadeau voor de dominee? Laat me niet lachen. Als ik straks dood kom te leggen, dán komt hij hier in huis. Maar hij kan mij niet eens, want in die 25 jaar is hij hier nooit geweest.” Voor een cadeau kreeg de bezoeker geen cent.

Wat mij betreft, ik vond het altijd veel eenvoudiger en gemakkelijker voor een 100 of 200 mensen te preken dan voor een schare van 1000. In een grote kerk wordt preken vaak een schreeuwen. Een kleine groep kan men toespreken en aanspreken. Men kan de mensen in de ogen zien om zo te zeggen. Vermoedelijk is een grote massa niet bevorderlijk voor de ingang van het Evangelie. Ik weet wel, dat anderen er anders over denken. Maar ik spreek alleen van mijn mening. Er was eens een dominee gelogeerd in de vakantietijd in V. Hij zei tegen mij: Ik moet zondag naar Oss om te preken, maar ik zie daar toch zo tegen op. Want daar moet ik preken in een huis, waar misschien een 40 of 50 vakantiegangers verzameld zijn. Hij preekte veel liever in V. voor een 1000 hoorders. Ik zei, dat ik graag met hem wilde

Vervolg op pagina 402 - onderaan

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

De klokken van Inveraray

Ergens aan de noordkust van Loch Fyne ligt het stedeke Inveraray. Dat is in het Schotse hertogdom Argyll. Het heeft een zacht klimaat, is door een hoge bergrug afgesloten voor de oceaankinden en ligt volop in de zon, in een beschutte ronding van het meer, aan de uitmonding van het riviertje Aray.

Dat Inveraray heeft al vijf eeuwen stadsrechten. Geen wonder dat de hertog van Argyll daar ook zelf woont, in een fraai kasteel. Het stadje is bovendien architectonisch „schoon gebouwd, wel saamgevoegd”, zoals David van Jerusalem eens zong. Het is — gezien vanaf het water of vanaf de overkant van Loch Fyne — een opmerkelijke eenheid van aaneengesloten witte huizen. Waar een enkele opening tussen de huizen overbleef werd een reeks poorten gebouwd, sierlijke arcaden. Zodat wie de weg naar Oban zoekt aarzelt, alvorens door een poort te rijden, bezorgd als hij is in een particuliere tuin te verzeilen.

Daar ligt dan dat schone stedeke, zich in een boog voegend naar de kusttronding, gestoffeerd door omringende eikebossen en ingebed in de coulissen van achterliggende heuvels. Bijna helemaal wit, met slechts enkele roodstenen bouwwerken daar tussen.

Het grootste roodstenen bouwwerk is de klokketoren. De Belfry, of Belfort, zoals wij zeggen. Hij beheerst de huizen als een dirigent zijn koor; hij domineert in het stadsbeeld als een orgel in een kerkgebouw.

En in die toren — dat ziet u zo niet, daarom vertel ik het u maar — hangen tien verschillende luidklokken. Niet van die kleintjes, maar heel behoorlijk zware en diepe klokken. De zwaarste weegt ruim twee ton en laat een diepe C horen. De anderen lopen over re, mi, fa, sol en zo voort omhoog tot de hogere E. Deskundigen weten nu al: een diatonische ladder en daar is veel schoons mee te doen.

Op het vasteland van Europa hebben wij carillons: groepen van meer dan 24 klokken, die vanaf een klavier worden bespeeld. Ook kennen wij de kleine klokkespelen, van 10-12 klokjes, die mechanisch tot klank worden gebracht. In beide gevallen door middel van hamers. En een klok, die met een hamer wordt aangeslagen, kan nooit de volle diepe toon geven, die met het luiden wordt verkregen.

Maar in Engeland en Schotland „speelt” men met een groep luidklokken. Dat spel is een heel aparte kunst. Want wel kennen wij torens met twee, drie of vier luidklokken en zulke klokken kunnen bij hoogtijdagen ook bijzonder mooie effecten geven. Maar een „ring

of bells”, een groep van acht tot tien opeenvolgende luidklokken — dat is iets, waarvoor u naar de overkant moet gaan. Daar weet men theoretisch en praktisch, hoe je met een koor van luidklokken kunt spelen! Engeland telt duizenden van die „rings of bells”. Het arme Schotland heeft er maar 14. En verreweg de schoonste groep vindt u in Inveraray.

Inderdaad, de luidklokken van Inveraray zijn opmerkelijk schoon. Ze zijn de trots van de stad en van de verre omtrek. Ze zijn moeizaam bijeengespaard door de voor-vorige hertog van Argyll. Die heeft er al zijn vrienden en familieleden, mitsgaders een grote club donateurs (de vrienden van de klokken van Inveraray) zwaar en menigmaal voor adergelaten.

Die klokken zijn zuiver gestemd; niet alleen voor wat de hoofd- of slagtoon betreft, maar ook vier boventonen zijn zuiver geijkt. Daardoor hebben ze een fraaie intonatie gemeen, die goede samenklank garandeert. Voorts is de toren zo gunstig gebouwd, dat de klanken kostelijk over het stadje en de verre omtrek worden uitgezonden. Als u nu nog even denkt aan de noordelijke bergcoulissen en het meer op de voorgrond, dan kunt u zich indenken: hoe de totale klank van tien luidende klokken als door een klankbord wordt gebundeld en uitgewaaierd tot mijlen in de omtrek. Bij rustig weer komt die klank van de overzijde van Loch Fyne terug!

—o—

De klokken hebben namen, waarbij de oude zendelingen uit vroege eeuwen worden geëerd. Allemaal zendelingen, op Maria na, die in deze omgeving het christendom brachten, komende van het eiland Iona. Allemaal zendelingen, wier kerkjes vanaf de klokketoren zichtbaar zijn. Daar hebt u Moluag, die de kerk van Inveraray heeft gesticht; Columba, die een kerkje aan Loch Awe bouwde; Mund, wiens kerkje in Glen Aray in puin ligt; Blaen, de stichter van het kerkje van Dunblane; Murdoch, de kluizenaar die aan Loch Fyne woonde; Bride, de zuster die het kerkje te Kilbride bouwde. Molaise, wiens naam in het nabije Strachur wordt bewaard. Allen voorgangers, arbeiders van het eerste uur, die in gedachtenis worden gehouden; waaronder twee vrouwen. En als de klokken luiden dan is het, alsof hun stemmen spreken over Argyll, nadat ze gestorven zijn.

Die stemmen klinken krachtig en vurig en worden van verre gehoord, lang tevoren verheugde. Want uit de kring van „vrienden van de Met het kerstfeest is er weer zo'n gelegenheid, waarop het stadje zich klokken van Inveraray” is een ploeg klokkeluiders gevormd en opgeleid, die deel mogen nemen aan het feestelijk gezamenlijk luiden, het oude „change ringing”. Laat me u mogen vertellen wat dat is; u wilt dat weten.

—o—

Het luiden heet daar „ringing”. En het woord „change” slaat op de talloze variaties, die bij dat luiden mogelijk zijn. Zonder die variaties zou het luiden al gauw vervelen. Maar door het rijke palet van variaties wordt het gezamenlijk luiden tot een onuitputtelijke bron van vreugde.

Vervolg van pagina 401

ZO WAS HET

ruilen, maar dat ging vanzelf niet. Want m'n collega was een dominee uit een grote stad, met een klinkende naam als preker, en ik was maar een onbekende dorpsdominee. Ik had het anders graag gewild.

In de zomer hielden we in Garderen een dienst. Daar hadden we om zo te zeggen een filiaal van de geref. kerk. Voor de pensionarissen hielden we dan een dienst. Eerst in een villa, later in een pakhuis van een joodse antiquair. Eerst moesten de antiquiteiten naar de achterwand geschoven worden, een paar weefstoelen, een paar oude muziekinstrumenten en zo. En dan kon ik in een hoek achter een lessenaartje de gemeente van 25 à 30 zielen toe- en aanspreken. Ik heb daar met meer vrijmoedigheid

geprekt dan in de grote „kathedraal” van V. Je overziet allen, je ziet of ze luisteren, het is alsof je in een leerhuis bent. Dat spreekt aan.

Ik las eens van een beroemde professor, die in Berlijn universiteitsprediker was. Die mocht preken in een van de grote kathedralen. Zo stonden er meen ik een vijftal in Berlijn. Grote bakbeesten — wel prachtig gebouwd en fraai versierd. Maar de professor preekte er liever niet. Hij koos een kerkje, hier of daar, waar hij de gemeente kon zien en tasten om zo te zeggen. En hij schreef: Onze voorvaders hadden het Evangelie een dienst gedaan, indien ze in plaats van 5 grote kathedralen tientallen kerkzalen over de stad hadden verspreid. Met bij elke kerkzaal een pastor, die „in het midden van zijn volk” zou moeten wonen. Dat zou de kerk en het Evangelie ten goede zijn gekomen. Hij had m.i. gelijk. Maar de hang naar een grote gemeente en grote kerk is machtig.

In verband met

de komende feestdagen

zal „Opbouw”

volgende week niet verschijnen

en telt dit nummer

12 pagina's.

Redactie

De grootste klok, u weet dat al, weegt ruim twee duizend kilogram. Als die door het klokketouw tot zwaaien wordt gebracht gaat dat plechtig en langzaam, zoals u begrijpt. Na elke drie seconden geeft hij een machtige diepe toon.

De volgende klok, die nog geen anderhalve ton weegt, zwaait iets vlugger. Hij doet er minder dan drie seconden over om zijn stem te laten horen.

Zo gaat iedere kleinere klok iets sneller zwaaien dan de voorgaande. Midden in het koor zit er een, die elke twee seconden spreekt. En bovenaan zit de klok, die er zowat anderhalve seconde over doet. Die kleinste klok geeft dus ongeveer twee slagen tegen de grootste een. En wat zit daar nu aan vast?

Wanneer de tien klokken op een commando van de leider alle gelijktijdig worden aangetrokken, kunnen ze de eerste keer allemaal tegelijk hun toon geven. U hoort in dat geval maar één slag met een tienvoudige klank. Direct daarop geeft de kleinste klok zijn volgende slag, daarop doet de tweede zich horen, de derde en zo voort. Wanneer eindelijk ook de grootste klok opnieuw zijn zware bom heeft laten horen, is de reeks van boven af al lang weer begonnen. Want iedere klok heeft zijn eigen tempo van zwaaien en luiden; maar de opvolging van de verschillende tonen verandert iedere keer. Er ontstaat een eindeloos gevarieerde reeks van klankgroepen, die volgens een regelmatig wiskundig patroon verloopt.

Dit noemt men de „change ringing”. Het duurt heel lang, voordat alle klokken opnieuw eenmaal tegelijk luiden. Hebt u een vermoeden hoe lang? Dat duurt 5040 slagen van de grote klok, oftewel iets meer dan vier uren. Niettemin zijn er luidgroepen, die er een eer in stellen, zulk een „full peal” te behalen, het totale luidschemata rond te luiden.

Daarbij is de opvolging van klokketonen niet alleen wiskundige zaak — maar ook heeft elke kloktoon zijn eigen karakter. Een Engels schrijfster *) heeft eens getracht een reeks van acht klanken weer te geven als: „tin, tan, din, dan, bim, bam, bom, boh”.

Met elkaar is dit alles voldoende materiaal voor een grootse en verrassende symfonie. Want niet alleen heeft elke klok zijn slagtoon, maar ook nog vier zuiver gestemde boventonen, als gezegd. De tien klokken leveren dus vijftig hoorbare tonen. Maar bij hun ontmoetingen geven die tonen bovendien weer nieuwe klanken. En dan is elke seconde het ritmisch en harmonisch patroon gewijzigd!

—o—

Wanneer met het kerstfeest de klokluiders hun werk aanvangen zal de stad uitlopen of zijn ramen open zetten. Dan zitten ze in Sint Catharines aan de overkant van het water eveneens te luisteren. En in alle dorpjes in verre omtrek, die onder het bereik van de klokken van Inveraray vallen.

*) Dorothy Sayer, „The nine taylor”.

Pastorale notities

Hij zal vrede zijn

De profeet Micha geeft in hoofdstuk 5 een duidelijke voorzegging van de Messias en het komende Godsrijk. Ze behoort tot een van de bekendste oudtestamentische profetieën over de geboorte, de persoon en het werk van onze Heer Jezus Christus.

Micha vat de betekenis van deze Messias samen in dit éne gezegde: Hij zal vrede zijn. Dat wil zeker niet zeggen, dat Zijn komst en heerschappij in de wereld op eenmaal een einde

zou maken aan alle oorlogen op aarde. Wanneer zullen de pacifisten van vandaag eens ophouden, om de vrede van Christus te koppelen aan hun propaganda? Zijn de oorlogen niet even zovele gerichten van God, welke alle staan onder het bestuur van Hem, door wie de Vader alle dingen regeert? Zullen deze gerichten in de voortgang der tijden niet al groter, dreigender en omvangrijker worden? Is de messiaanse dag ons in de bijbel niet getekend, juist als de dag van bloed en vuur en rookdamp? Als Micha de Heerser uit Bethleem Efratha tekent in Zijn

De os en de ezel

De Heer van al
lag in de stal,
geen enkel beest
is daar geweest.

De ezel zei:
„Laat mij maar vrij,
ia, ia,
ik ga, ik gal”

Toen zei de os:
„Laat mij ook los,
io, io,
ik volg je zol”

Daarom stond hier
geen enkel dier:
de stal was vrij
voor jou en mij.

Maar als de Zoon
zit op de troon,
dan is het feest
voor mens en beest.

Dan prijst de os
er flink op los:
„Io, io,
laus dominol”

De ezel zingt
zodat het klinkt:
„Ia, ia,
hallelujal”

Vervuld de wens
van dier en mens —
en allen samen
zeggen: „Amen!”

Koos Veeffkind

Dan komen daar bruisende golven van muziek uit de hoge toren. Tuimelende klanken van hoog tot laag vervullen de lucht met hun zang. De tonen blijven hangen, men ademt ze in, men drinkt ze in. Er is geen ontkomen aan: de wereld is barstens vol zang en muziek. Het verbaast u, het grijpt u aan, het neemt u mee. Betoverend zingen de klokken het evangelie van vrede op aarde voor mensen, in wie de Heere God een welbehagen heeft.

Het is alsof engelenkoren meezingen. Het is als die eerste kerstnacht, schoner dan de dagen, toen de hemel openbrak en legers van engelen Gods blijde boodschap uitjubelden. Het klinkt daar als machtige orgels, als een wereldgroot symfonie-orkest: hoge strijkers, diepe tuba's, schelle trompetten en machtig dreunend slagwerk, sonore houtblazers en parelende harpen. Daar doorheen is het alsof u massale menselijke koren hoort zingen, steeds wisselend van akkoorden, variërend van toonaard, schommelend in ritme en toch alles majestiek beheerst door slingergetal en gewicht.

U denkt aan de Hohe Messe van Bach; u denkt aan Verdi's Requiem; of aan het machtige orgelwerk van Liszt: „Ad nos ad salutarem undam”. En ja, golven van heil spoelen over u heen, vervullen u, doen u stikken van geluk. Ook met de tong van bronzen klokken wordt het evangelie van Jezus Christus' geboorte overtuigend uitgedragen.

Als eindelijk de klokken zijn uitgebeïerd en tot rust gekomen, hoort u de echo nog 24 seconden lang van over het meer terugkomen naar Inveraray.

koninkrijk weiden en regeren van Zijn volk, dan gaat het juist over strijd en vijanden en het wraak doen aan de volken, welke niet naar Hem horen. Toch noemt hij Hem vrede, Vrededorst. Hij zal niet vrede brengen, maar vrede zijn. En dat voor allen, die zich onder Zijn scepter laten vergaderen, Hem gehoorzamen, Hem volgen, het kruis dat ze Hem navolgend vrolijk dragen. Zo heeft Micha temidden van de afval in zijn dagen, temidden van bange oorlogsdreiging en bij de aankondiging, dat de Here Sion door de wereldmachten Assur en Babel als een akker zou ploegen

en al zijn oordelen over Jeruzalem zou uitgieten, — de getrouwen in het land mogen troosten met de heilsbeloften van de komende Christus en zijn uitverkoren kerk. Zo mag ook in deze tijd de godsspraak in Micha 5 de godvrezenden vertroosten, in een afvallige christenheid en in een wereld van oorlogen en geweldplegingen: Onze Heer Jezus Christus is vrede. Hij bewaart, regeert en beschermt zijn kerk tegen het woeden der gehele wereld. Lees zo in deze dagen tot uw troost: Micha 5.

B. Telder, Bilthoven

H. LANGERAK — UTRECHT

Dichter bij het Woord

In de loop der tijden hebben zich heel wat dominees als dichter ontpopt. En dat is wel een beetje te begrijpen. Immers hun taak is vooral de verkondiging van *het* Woord en ze moeten dus wel minnaars zijn van het woord, dat de verkondiging van *het* Woord mogelijk maakt.

Maar al bemint iemand het woord en heeft hij gevoel voor de schoonheid van de taal, dan is hij bepaald nog geen dichter.

Nu, Wicher Triemstra is dat wel. Zonder twiifel.

Van hem verscheen dit jaar een gedichtenbundel met als titel „transcriptief”. Die naam is ontleend aan het eerste gedicht.

Het boekje bevat een kleine zestig gedichten, die, o.m. spreken over zijn liefde, zijn geloof, zijn ambt, de kerk in deze tijd, de wereld vandaag en over de toekomst. Ik ga U er enkele doorgeven met een korte opmerking over dat wat ik er in lees. Maar ik zeg eerst nog wel dit: U moet mij verontschuldigen voor mijn tekorten in de „verklaringen”, want het woordenspel van Triemstra is zo verrassend knap dat je telkens nieuwe ontdekkingen doet.

Eerst dan:

transcriptief

als ik sprakeloos ben
en geen woorden meer vind
voor het geschenk
dat jij bent

of als ik met stomheid
ben geslagen
door je leed
waarin ik geen
inspraak heb

laat dan elke regel
van mijn lichaam
mij mogen vertolken
ondubbeldzinnig
als een autogram

zie in een oogopslag
de vertaling van
mijn hart begrepen

herken mijn handschrift
om je schouder
versta de lettergrepen van
mijn vingers in je haar

en vang de signalen op
van mijn mond die stil
je gezicht beschrijft

liplees me

Die titel is al zo prachtig. Transcriptie wil zeggen: weergeving van letters of tekens uit een bepaald stelsel in die van een ander stelsel of van klanken in schrifttekens. Transcriptief (dus met de f er achter) betekent dan: bezig zijn met dat weergeven. In dit gedicht vraagt hij zijn geliefde hem te willen verstaan als hij sprakeloos is. Wat hij niet onder woorden kan brengen op zo'n moment, dat zeggen zijn gebaren, zijn blik, het schouderklopje, de streling van het haar, zijn kussen. Dat moet zij weten, en vandaar het gedicht.

gedéelde smart

ik
heb
verdriet

jij
hebt
verdriet

alleen
wij
hebben
geen verdriet

hadden we dat maar

Deze regels vind ik ontroerend knap. Hoe vaak gebeurt het niet dat een mens z'n verdriet niet delen kan. Een man en een vrouw, die zielsveel van elkaar houden, kan het nog gebeuren dat ze het verdriet dat ze over iets hebben, niet samen uithuilen kunnen. Niet samen delen. De gebrokenheid van het leven verhindert dan dat de smart wordt gehalveerd.

Let ook op de dubbele functie van dat woordje „alleen”. 't Kan bij wat er boven staat horen, maar 't hoort ook bij wat er volgt.

vat ter ere

in mijn gebarsten
schaal
legt Hij
de vruchten
van de Geest

gratis

Alles ontvangt de mens uit genade. Ook de dichter als hij het Woord moet bedienen.

woordbediening

de mensen
het Woord aandoen

of trekt het Woord
de mensen aan

maar aantrekkelijk
is het niet altijd
voor het vlees

het doet zichzelf
de mensen wel aan
en wil zich
en hen hullen
als in een kleed

zijn kracht
volbrengen
in onze zwakheid

doe het ons aan
trek ons aan

al zijn we niet zo aantrekkelijk

Over dit gedicht zou je een heel artikel kunnen schrijven. Als je alleen maar let op de woorden „aandoen”, „aantrekken” en „aantrekkelijk”. Maar ik moet me beperken en daarom slechts een enkele opmerking. De man die het Woord bedient doet de hoorders echt iets aan. In dubbele zin. Door de vermaning maar ook door de vertroosting. Het Woord trekt de mens aan, daarom heeft hij zich in de kerkbank gezet, maar aantrekkelijk is het niet altijd voor het vlees. Toch mag er het gebed zijn: trek ons aan door Uw Woord, al zijn we niet zo aantrekkelijk. U moet dit gedicht echt nog meerdere malen lezen. U zult er telkens, vanwege de uiterst knappe woordspelingen, meer uit halen.

Preek

de boventoon
voert
de onderhorigen

De stem van de kansel reikt het voedsel aan de mensen in de bank. Maar de vijf woorden suggereren veel meer.

Ik zou nog heel veel willen citeren, b.v. het gedicht „geluidshinder” dat zo begint:

jij
met je brommer je pop
is je oor nog ontvankelijk voor
het zuchten van de schepping
of is dat voor jou identiek met
kapotte knalpijp barst in
de plaat

Maar ik moet ophouden. Daarom het slotakkoord.

slot-akkoord

straks
valt er niets
meer te rijmen

dan
slaat de dood
toch nergens op

en
is het leven
vanzelfsprekend

Transcriptief is een uitgave van „De Vuurbaak”, te Groningen.

Terloops...

iets uit „Ommegang”

In zijn boek „Ommegang” schrijft Auke Jelsma (dr A. J. Jelsma, docent aan de Theologische Hogeschool van de synodaal-Gereformeerde kerken) over de navolging van Christus. Op blz. 25 stelt hij een vraag, die we allen wel eens aan ons zelf mogen voorleggen:

„Toch blijft de vraag bestaan hoe het komt dat het christendom zo'n twijfelachtig verschijnsel gebleven is in het geheel van de menselijke samenleving. Steeds die drommen mensen die Jezus wel aanvaarden als de Heer van hun leven maar tegelijkertijd op zo'n miserabele wijze falen. Wij zouden ons te gemakkelijk van dit probleem afmaken door allen die in de loop van de tijd de naam „christen” bevestigd hebben schijnheilig te noemen. De „echte” christenen doen het wel beter, zegt men dan. Wij moeten er echter van uitgaan dat allen die zich christen noemen dit ook werkelijk willen zijn.

Ze trachten zijn volgelingen te zijn. En toch kunnen zij op zo'n onbehouwen wijze met klompen, soms zelfs met soldatenlaarzen, op de zielen van anderen rondlopen. *Waarom falen wij telkens weer terwijl wij niets anders willen dan God gehoorzaam zijn?*”

Een vraag die het waard is eens rustig overdacht te worden, tenzij we menen het zelf allemaal zo goed te doen. Zij, die zo goed van zich zelf denken, hoeven dus niet verder te lezen. Zelfs met de beste bedoelingen voor ogen doen we het vaak nog verkeerd. Zelfs al lopen we elke dag op onze tenen om het maar vooral goed te doen, zelfs dan nog „zakken we op het beslissende momen door”. Dat komt wellicht omdat we te veel zelf willen doen in plaats van het Christus in en door ons te laten doen. Christus leeft in ons, dat betekent ook dat onze tenen de gewenste hoogte nooit bereiken kunnen. We luisteren nog even naar Jelsma:

„Christenen zijn mensen die hun Heer willen volgen. In gehoorzaamheid aan Hem willen zij nu op hun beurt verlossend in het leven staan. Maar halverwege mislukken zij! Jezus heeft in het liefhebben van de ander nu

C. VEENHOF — KAMPEN

Onze wereld-van-nu

Maandagmorgen belde mij de secretaris van de redactie op en vroeg mij een „oude-jaars-artikel” voor het eerstkomende nummer van Opbouw te willen schrijven. Ik beloofde dat te zullen doen.

Toen ik erover nadacht wat ik zou gaan schrijven schoot mij een woord van Karl Barth te binnen. Dit namelijk, dat je naast de *Bijbel* ook altijd goed de *krant* moet lezen. Dat is zeker niet het minst „tegen het nieuwe jaar” goed!

Ik ben toen begonnen met de kranten van de laatste dagen door te kijken, kranten die onder handbereik lagen, om daaruit wat opvallend en typerend nieuws bij elkaar te zoeken.

Ik zal een deel van wat ik zo vond doorgeven. En daarna wil ik iets zeggen omtrent wat wij naar mijn innige overtuiging, of beter gezegd: naar wat naar mijn overtuiging Gods Woord ons vóór alles zegt en dat daarom ook in het komende jaar vóór alles voor ogen moet worden gehouden.

Wat ik nu uit de kranten overneem is een bonte rij „nieuws”. Onze oosterburen zouden zeggen: het wordt neergeschreven „in zwangloser Folge”.

☆☆☆

● Op het congres van het C.D.A. zei prof. Steenkamp o.a.: „Ons doel is een verantwoordelijke maatschappij ten dienste van de afzonderlijke mens, het pronkstuk van Gods schepping en ten dienste van de gehele samenleving. Als wij dat weten over te brengen kan een nieuw reveil in onze kring uit-

groeien tot een echt appèl op velen om mee te doen. Een christen-democratisch beroep om ons overal in te zetten voor de medemens, die beeldrager is van God. Dat wil het Christen-democratisch appèl.”

● Minister Van Agt pleitte voor een „ethisch reveil” in en vóór en dóór het C.D.A. en verklaarde dat het C.D.A. nòch een buiging naar links (de P.v.d.A.) nòch een buiging naar rechts (V.V.D.) maakte.

● De bekende ds A. Spijkerboer, lid van de A.R. partij schreef: „Ik zie het C.D.A. als een projekt van de typisch rooms-katholieke neiging tot synthese, zodat de voor nederlandse christenen zo typerende gematigdheid-zonder-dat-er-veel-bijzit de overhand krijgt op het diep ingrijpende van het getuigenis van de Bijbel. Het C.D.A. kan wel remmende invloed uitoefenen op de V.V.D. en de P.v.d.A.” Maar dat het C.D.A. „nieuwe en originele impulsen aan onze nationale politiek zou geven” ziet ds S. niet.

● „Trouw” heeft in de rede van Van Agt op het C.D.A.-congres „node gemist” een woord ter verdediging van het beleid van A.R.P. en K.V.P. in de afgelopen jaren en schrijft dat „het blijkbaar nog niet eensgezind genoeg is om zich de keus welke zulk een verdediging zou inhouden, te kunnen permitteren.”

● Van Thijn verklaarde dat het C.D.A. een „stokoude politiek” voert, omdat ze vóór de verkiezing nòch voor de P.v.d.A., nòch voor de V.V.D. een keus wil doen.

● Van Thijn verklaarde evenzo dat als de P.P.R.-ministers in verband met de uitbreiding van de ultra-centrifugefabriek in Almelo uit het kabinet zouden treden dit het einde is van het kabinet-DenUyl.

● Het Kamerlid dr Tilanus zei in een interview dat de verhouding tussen de fracties in de Tweede Kamer harder is geworden. Politieke tegenstanders staan niet meer open voor elkaars ideeën. Men is gewoon hard t.o.v. elkaar. Een eenmaal ingenomen standpunt is niet los te wrikken. Dat maakt discussie zinloos. De dialoog is verdwenen.

● De beweging „Christenen voor het Socialisme” is van oordeel dat de C.P.N. als

arbeiderspartij „inderdaad de revolutionaire arbeidersbeweging representeert”, zodat, al heeft deze partij „inderdaad een geschiedenis met ook zijn duistere kanten, waarvan niet zonneklaar vaststaat dat ze definitief tot het verleden behoren”, de „strijd voor het socialisme in Nederland... alliantie (betekent) met de C.P.N. in het kader van de eenheid van socialisten, kommunisten en progressieve gelovigen.”

● De Nederlandse reders worden internationaal hoe langer hoe meer uit de markt geprijsd, omdat ze te duur zijn. En dat niet ten gevolge van de investeringen of de brandstoffenprijzen, maar omdat de bemanningskosten tot de hoogste ter wereld behoren.

● In de textielfabrieken van Ten Cate zullen 1200 arbeidsplaatsen vervallen vanwege de buitenlandse concurrentie — Oostblok en Ontwikkelingslanden.

● Stork in Twente zal vermoedelijk 700 werkplaatsen moeten opheffen. De Volvo-fabrieken vragen werktijdverkorting.

● In de Noord-Nederlandse metaalfabriek is door het personeel bezet, administratie, telefoon, de gehele gang van zaken, worden volledig gecontroleerd. Leden van het C.N.V. doen niet mee.

● De „salarissen” van de nederlandse militairen zijn de hoogste van Europa. Die van de russische bedragen 2% van die van de nederlandse.

● Blijkens een rapport van de officieren van het eerste (enig parate) legercorps is de situatie van het materieel droevig en het vertrouwen in de leiding niet groot.

● In 1970 waren er in Nederland 112.000 woonwagens, tour-, en sta-caravans, in 1975 waren dat er 267.000.

● Deze winter gaan er 360.000 nederlandse op wintersportvakantie, in totaal gaan er dan met vakantie een half miljoen.

● In de afgelopen jaren is het alcoholgebruik in ons land opgelopen tot 8,6 liter per hoofd. Dat is gebeurd o.a. doordat 10,25 liter wijn en 78 liter bier per hoofd wordt geconsumeerd.

● Het Centraal loonoverleg tussen werkgevers en werknemers is mislukt. Met de

eenmaal een hoogte bereikt waar wij niet langer kunnen ademhalen, Hij is de berk die boven de boomgrens leven kan. Maar wanneer wij Hem tot voorbij deze boomgrens willen volgen en wanneer wij suggereren dat dit eigenlijk moet, scheppen wij een samenleving van mensen die zichzelf onophoudelijk forceren om althans de schijn op te houden.

Eeuwenlang is de christelijke samenleving door middel van heiligenlevens voorgehouden hoe bepaalde figuren erin geslaagd zijn Christus te volgen tot het einde toe, hoe zij zondige emoties in zich wisten te overwinnen tot zij volledig beschikbaar waren voor de gemeenschap.

Volgelingen van Christus, nu op hun beurt uitgegroeid tot verlossers voor anderen, in staat tot de wonderen die Hij had verricht.

Terecht heeft de reformatorische kerk zich tegen deze heiligenverering afgezet. Zij herkende hierin een aantasting van de unieke betekenis van Christus. Toch is dit protest ook binnen de reformatorische kerken te weinig vlees en bloed geworden.”

Wij kunnen de wereld niet verbeteren. Wij kunnen de ander niet tot Christus brengen.

Wij kunnen de wereld niet redden. Wij kunnen dat niet, zelfs niet als we menen op een vooraanstaande plaats te staan.

Wij kunnen dat niet, omdat we ons zelf nooit geheel kwijt kunnen raken.

„Het is uiteraard niet mijn bedoeling christenen te adviseren hun pogingen de Heer te volgen maar op te geven. Zo'n advies zou ook zinloos zijn. Echte christenen kunnen het toch niet laten. Wie werkelijk vol van Jezus is, kan niet werkeloos toezien op een wereld waar Gods schepselen zo moesten lijden. Het is wel van wezenlijk belang dat christenen zichzelf in grote mate relativeren. Terwijl wij de ander de helpende hand toesteken, moeten wij voortdurend beseffen hoe zwak die hand wel is. Wij moeten de ander voor ons waarschuwen. Ik probeer je wel te helpen, dat doe ik ook van harte, maar blijf op je hoede; leun niet teveel op mij want op een gegeven ogenblik ga ik door de knieën. Ik heb jou evenzeer nodig als jij mij.”

Christus navolgen is *mèt Hem* wandelen. Het „voorwaarts, christen-strijders” mag ons misschien wel aanspreken, evenals het „God roept ons broeders tot de daad”, maar God roept ons niet

tot marcheren, maar tot wandelen, wandelen met Hem (Jesaja 2:5).

Wandelen met God. Dat deed Henoch. Hij deed het zó, dat hij mèt God tenslotte „alle anderen voorbij was, zodat hij uit het gezicht verdween.”

Wandelen met God is geen prestatie van mensen.

Wandelen met God is God erkennen als Voorop-loper.

„Komt, laten wij wandelen in het licht van de Heer.”

Zo zei Jesaja het eens.

In het licht van de Heer!

Dát licht is het licht van het Kerstfeest, het licht dat opging in een donkere nacht.

Geen zelfprestatie, maar verwondering. Geen prestatieslag, maar het licht laten schijnen.

Geen krampachtig marcheren, maar wandelen.

En bij elke meter die we afleggen mogen we het zeggen: „Komt, verwondert u hier, mensen, ziet hoe God me bemint...”

Mij èn u!

Mij èn de ander!

Mij èn mensen!

Ons is een Kind gegeven

*Ons is een kind gegeven
aan dorre stam een loot,
een herbegin van leven,
voor hen die vruchteloos bleven
onttroning van de dood.*

*Het is voorgoed begonnen
zijn wonderlijke Rijk:
in de woestijn zijn bronnen,
die liefde heeft gewonnen,
de dood heeft ongelijk.*

*In mensen welbehagen
hoort wie het Kind ontmoet,
de vrede kroont zijn dagen,
God ziet: zijn werk is goed.*

INGE LIEVAART

ANNO DOMINI

P. C. van Wijk, Zaltbommel

winter voor de deur en plm. 250.000 werklozen wordt een vinnige loonstrijd verwacht waarbij stakingen niet uitgesloten zijn.

● Van 1970-'74 liep het aantal zelfmoorden steeds op. Het bedroeg in die jaren 6227, waarvan 421 in psychiatrische klinieken.

● Amsterdam wordt almeer het internationaal centrum van de drug-handel. Reeds honderden jongeren vonden ten gevolge van drugverslaving de dood. En de criminaliteit met de prostitutie, zowel van jongens als van meisjes, nemen ten gevolge daarvan steeds toe.

● Er vindt een voortdurende escalatie van geweld en vernieling plaats onder de voetbal-supporters. In 's-Hertogenbosch werden de reizigers zondagavond gewaarschuwd niet in een bepaalde trein te stappen omdat daarin de gebruikelijke accommodatie niet kon worden gegeven. Een novum in de geschiedenis van de spoorwegen. Ajax-supporters hadden daarin namelijk een complete ravage aangericht; alle toiletpotten waren vernield, armleuningen en zittingen beschadigd enz. Hetzelfde en nog erger deden F.C.-supporters uit Utrecht. Die werden onder politiegeleide naar de trein gebracht en daarvan ook weer afgehaald.

★ ★ ★

Nog eens: dit alles komt uit kranten van de laatste paar dagen.

Ons volk begint te gelijken op een groot gezin waarvan de ouders gezag missen en ruzie hebben; het inkomen steeds kleiner wordt, de kinderen steeds hoger eisen stellen en hoe langer hoe bandelozer worden.

★ ★ ★

Maar niet alleen in het binnenland is een en ander te melden uit de laatste dagen van het oude jaar. Ook uit het buitenland. Ik zal daarvan ook iets noemen.

● In Spanje werd de voorzitter van de Raad van State Antonio Maria d'Oriol door communisten gegijzeld.

● In Ulster heeft de Ira — die wapens en steun ontvangt van Rusland — een „Kerst-offensief” geopend met een reeks bomaanslagen.

● Rusland vroeg aan Joegoslavië haven-faciliteiten voor zijn oorlogsvloot en opening van het luchtruim voor zijn gevechtsvliegtuigen. Het werd door Tito radikaal afgewezen.

● De conferentie over Rhodesië werd uitgesteld. De briljante marxist Moegabe, pion van de Sowjet-Unie, torpedeerde de overeenkomst die Kissinger had bewerkt. Hij krijgt steeds meer aanhang en wil van Rhodesië een „marxistische” staat maken. Dan zijn in Mozambique en Angola en Namibië volledig in de invloedssfeer van de Sowjet-Unie gekomen en Zuid-Afrika is dan volledig geïsoleerd.

● Gadaffi, de dictator van Libye, participeert in de Fiatfabrieken in Italië en is in Rusland om te pogen van Libye een kernmacht te maken. Hij bood China een jaar geleden 100 miljoen dollar voor de levering van een kernbom, maar ontving tot nog toe geen antwoord.

● In „Trouw” stond: „Als over iets meer dan een half jaar de „tweede Helsinki-conferentie” wordt gehouden (in Belgrado) zal Brezjnef er mogelijk in geslaagd zijn, de al zo vele jaren nagestreefde versteviging van de overheersende rol van Moskou binnen het Sowjetblok en de onaantastbaarheid naar binnen en naar buiten te verwezenlijken.”

Dit is een ander kerstfeest

*Dit is een ander kerstfeest
dan elk ander jaar —*

*hetzelfde donker is er
om ons heen,
dezelfde lichtjes zijn er
in ons huis,
de ster, het groen,
de geur van feest,
de sluier van de vrede en het licht
over het donker
en over zoveel strijd —*

*maar de beslotenheid is weg,
het in zichzelf gekeerd zijn
en de gevoelloosheid
die zo past bij deze gevoeligheid —*

*want buiten de eigen lichtkring
gaat het hart vandaag
het donker van de ander in,
het slaat de sluier uit
uit in de nacht,
het waait de vrede van zich weg
en golft het licht toe
naar zo verre land —*

*dit is de pijn
— de pijn die geeft —
dit ook de blijdschap
— de blijdschap die niet ontvangt —
dit is een ander kerstfeest
dan elk ander jaar ...*

Koos Veeffkind

● De Nato-bondgenoten hebben 'n voorstel van de Sowjet-Unie om van Midden-Europa een atoom-vrije-zone te maken afgewezen. Zij verklaarden de hun ter beschikking staande, uitsluitend defensieve, bewapening aan geen enkele restrictie te willen onderwerpen. Als ze dat deden zou de Sowjet-Unie met haar drie maal zo sterke conventionele bewapening de volledige suprematie in Europa hebben!

● De Natobondgenoten hebben uitgesproken dat de deelnemers van de Europese Veiligheidsconferentie (van Helsinki) zich ten strengste moeten onthouden van bedreiging met geweld in overeenstemming met het Handvest der Verenigde Naties.

● De Natobondgenoten hebben het voorstel van Rusland om noch tot het Warschap noch tot de Nato nieuwe bondgenoten toe te laten afgewezen. De Nato-alliantie staat open voor alle landen die zich hebben verplicht de vrijheid, de gemeenschappelijke achtergronden en de beschaving van hun volken te verdedigen.

● Minister Vredeling verklaarde dat de groei van het militaire potentiël van de Sowjet-Unie veel groter en ernstiger is dan men veelal vermoed en dat zij die regeringsverantwoordelijkheid dragen daarmee moeten rekenen.

● De Franse geheime dienst leidt een speciaal korps vrouwelijke agenten op om een eind te maken aan het steeds groeiende aantal vrouwelijke Russische spionnen in Frankrijk. Volgens de geheime dienst, de D.T.S., bevinden zich 20.000 Russische spionnen in

Frankrijk onder wie 5000 vrouwen. Zij zijn met valse papieren in Frankrijk gekomen. Veelal zijn de vrouwen getrouwd met industriëlen en politici. — Spionnen zijn er ook in Nederland — ik weet dat zeker!

● Volgens de journalisten van de „Times” en de „Daily Telegraph” die ter plaatse waren hebben de M.P.L.A.-troepen met de Cubaanse alle mannen van de Kwamjanastam in Zuid-Angola boven de tien jaar vermoord. Vijfduizend gevluchte vrouwen en kinderen van die stam zijn naar Zuid-West-Afrika gevlucht.

● In Mozambique is sinds het vertrek van de Portugezen de oogst van mais, suiker en rijst die het vroeger uitvoerde met sprongen achteruit gegaan. Er heerst daar een groot gebrek aan. De Wereldraad van Kerken geeft 100.000 dollar voor de invoer daarvan.

● In Afrika zijn slechts twee kleine onbetekenende staten, nl. Gambia (niet te verwarren met Zambia) en Botswana die een enigszins op de Europese staten gelijkende democratische regeringsvorm hebben. Alle andere zijn één-partij-staten of dictaturen — met politieke gevangenen!

● In Laos heerst een wrede terreur, uitgeoefend door communistisch geïndocctrineerde jongens. 10% van de bevolking (driehonderdduizend mannen, vrouwen en kinderen) zijn gevlucht. Er zijn tientallen duizenden in „heropvoedingskampen” opgesloten.

● In Vietnam zijn tallozen eveneens in zulke kampen opgesloten. Het ontvangt van minister Pronk 100 miljoen „ontwikkelingshulp”, 85 miljoen cadeau en 15 miljoen tegen lage rente.

★ ★ ★

Dit is iets over de „toestand in de wereld”, „geoogst” uit de kranten die op mijn tafel lagen.

★ ★ ★

Er zou ook zeer veel te zeggen zijn over de situatie in de kerk en de christenheid. Maar ik moet mij beperken.

Ik wil er alleen op wijzen dat het nu vooral gaat om de kern van het Evangelie. Namelijk over het plaatsvervangend lijden en sterven van onze Heer Jezus Christus, het dragen in onze plaats van het Goddelijk gericht voor de menselijke schuld. En over zijn lichamelijke opstanding uit de doden.

Laat ik wat het eerste betreft citeren wat Herman Ridderbos schreef naar aanleiding van de weigering van de Geref. Kerk van Amsterdam om het synodebesluit dat de ontkennning van dat lijden ontoelaatbaar is te honoreren.

Ridderbos zegt dat daarin „het verval in het kerkelijk belijden aan de dag treedt.” En hij schrijft dan het volgende:

Dit spreekt te sterker als men bedenkt van welke kerk deze brief is uitgegaan en om welk stuk van het kerkelijk belijden het hier gaat. De kerk van Amsterdam neemt in de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken een zeer bijzondere plaats in, omdat zij in de dagen van de *doleantie* in de strijd om kerkherstel sterk op de voorgrond is getreden en deswege wel „de kerk van de *doleantie*” is genoemd. Met name heeft zij zich in die dagen verzet tegen het tekort doen aan en het weerspreken van de belijdenis der *verzoening*. Zij heeft bijv. in de bekende attesten-kwestie niet alleen aan haar ambtsdragers, maar ook aan degenen, die tot het avondmaal wensten toegelaten te worden, de eis gesteld, dat zij zouden instemmen met de bekende paulini-

Kribbe en Kruis

*Kan ik U waarlijk volgen
U volgen waar Gij gaat
waar in de nieuwe morgen
alleen het kruishout staat?*

*Kan ik U waarlijk dienen
U dienen dag en nacht
terwijl mij van de mensen
steeds weer het lijden wacht?*

*O leer mij dan eerst knielen
maak voor de strijd mij stil
laat mij uw Geest bezielen
geschiede Heer Uw wil!*

Koos Veeffkind

sche belijdenis: „Die overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardiging”. Zij had daarbij *precies hetzelfde* op het oog als onze Synode thans, nl. de *eerbiediging van de belijdenis van Christus' plaats-bekledend lijden*, als Degene die zich voor ons in het gericht van God heeft gesteld en om wiens wil wij derhalve voor God zijn gerechtvaardigd. En zij achtte daarbij, evenals onze Synode thans, de enigheid van het geloof zodanig betrokken, dat zij de weerspreking van deze belijdenis ontoelaatbaar heeft geacht.

De kerk van Amsterdam heeft deze belijdenis van de verzoening niet alleen op een bepaald ogenblik kerkelijk-confessioneel gehandhaafd. Zij is ook de plaats geweest waar de prediking van deze verzoening een kracht en een verve heeft gehad, die tot ver buiten haar muren grote invloed heeft gekregen. Ik denk b.v. aan een figuur als ds J. C. Sikkel, van wie in 1905 een boek verscheen onder de veelzeggende titel: *Zie het Lam Gods*. De bladen van het boek zijn vergeeld en de stijl is eigenaardig archaisch. Maar het charismatische inzicht in het geheim van de verzoening en de profetische kracht en bewogenheid, waarmee hij aan dit inzicht uiting wist te geven, waren zo groot, dat hetgeen daarvan in dit boek doorklinkt de tegenwoordige lezer nog bezielt en aangrijpt. Daarom is het zo moeilijk te verstaan en zo pijnlijk te vernemen, dat uit de kerk, aan wie de belijdenis der verzoening ooit zozeer is ter harte gegaan en in wier midden ooit zulk een prediking van de verzoening heeft weerklonken, thans een protest van ontsteltenis en verbazing opgaat, wanneer zij door het kerkverband aan haar verplichtingen ten deze wordt herinnerd.

Het bovenstaande heeft voor mij in dit stadium niet met bepaalde personen te maken; want ik heb geen enkele kennis van, nog veel minder enig opzicht over wie er in de kerk van Amsterdam preken en hoe dit geschiedt. Maar ook al zou — wat intussen uit de brief niet blijkt — de kerkeraad van Amsterdam zelf wel vinden, dat hij door de uitspraak van de Synode voor moeilijke beslissingen wordt geplaatst, dan nog is het onvoorstelbaar dat hij hetgeen door de kerken in het algemeen als een onopgeefbaar stuk van haar belijden wordt erkend, thans blijkbaar als van zo weinig gewicht beschouwt, dat weerspreking ervan veeleer als (wel-

kome) „bijdrage tot de discussie” zou moeten worden gewaardeerd.

Er is — zo zegt de Prediker — een tijd om op te bouwen en een tijd om weer af te breken; een tijd om te planten en een tijd om het geplante weer uit te trekken. Ik behoor niet tot degenen, die van mening zijn, dat onze tijd enkel een tijd van afbraak zou zijn. Maar dat hetgeen eenmaal met kracht en overtuiging is gebouwd en geplant thans met niet minder (óf door gebrek aan) kracht weer wordt afgebroken, nu, dáárin moet een ieder, die dagelijks de krant leest, de oude Prediker, met zijn ietwat sceptische levensbeschouwing, maar al te zeer gelijk geven.

★ ★ ★

En dat kruis van Christus is ook voor de politiek van allesbeheersend belang!

De A.R. partij heeft zojuist een boek in het licht gegeven over Groen van Prinsterer. Zij noemde die een staatsman *ter navolging*. En Aantjes eindigde zijn rede op het C.D.A.-congres met Groen's adagium „Staatsman niet-Evangeliebelijder!”

Welnu, op de meest bewogen dag uit zijn politieke loopbaan, de dag waarop hij zijn magistrale rede hield tegen de fatale onderwijswet van 1957 met haar leugenachtige formule over „de christelijke en maatschappelijke deugden” zei Groen in de Tweede Kamer ten aanhoren van heel het volk als zijn „politieke geloofsbelijdenis”:

„Even als hij (Thorbecke) vraagt ik: wat is het Christendom? Ik spreek niet van individuele beschouwing; ik verval niet in het euvel waarop hij aan het einde zijner rede wees, dat men het Christendom met eigen kerkgenootschap verwacht. Ik spreek ook van een Christendom *boven* alle kerkgenootschappen, evenwel zo, dat het in ieder kerkgenootschap afdaalt, zich belichaamt, en in verscheidenheid eenzelveheid vertoont. Ik bedoel het positieve, historische Christendom, niet aan enig kerkgenootschap eigen, maar aan alle christelijke kerkgenootschappen gemeen; een leerstellig Christendom in de onafscheidelijkheid van dogma, historie, en moraal, zodat elk feit een leerstuk in zich bevat en elk leerstuk in een voorschrift zich ontwikkelt, en ieder leerstuk wijst op het grote feit, waaruit dogma en zedeleer ontspruit; het zaligmakende feit, het feit ener „zaligmakende genade die onderwijst”. Ik zal geen theologische quaestien in de Vergadering brengen; doch, waar van tweeërlei opvatting van het Christendom spraak is, wordt het gebruik van enkele bijbelse uitdrukkingen onontwijkbaar. Eén uitdrukking althans is er die niet mag wegblijven, omdat hierin ter beoordeling van de gehele strijd

over artt. 16 en 22 en over de tweeërlei opvatting van het Christendom, en over het gehalte ener christelijke volksopvoeding, de sleutel moet worden gezocht. Het leerstellige, historische, positieve Christendom, het licht waarvan elke kerkelijke belijdenis, voor zo ver een Kerk christelijke Kerk mag worden genoemd, een straal is, het Christendom dat aan alle kerkgenootschappen gemeen is, heeft tot middelpunt: *HET KRUIS*. In dat éne woord is de ganse leer, die de Christen beide in het leven en in het sterven rust geeft de leer van zonde, verlossing en dankbaarheid, vervat. Neen het weg, gelijk geschiedt in een school voor Israëliet en Christen, dan valt, naar mijn beschouwing (zo exclusief ben ik) *HET Christendom* weg. En niet enkel het leerbegrip, ook de zedeleer valt weg. De voortreffelijke Vinet schrijft: 'De kiem der ganse zedeleer ligt in het schulditteldgend offer van het vlekkeloos Lam; het middelpunt der lijnen waaruit voor het leven van de mens een richtsnoer ontleend wordt, is *het Kruis*, waar aan de eisen van recht en barmhartigheid onderling voldaan is. In de overdenking en ontleding van dit feit is de ganse zedeleer begrepen.' Zo is het: *wij prediken Christus de gekruisigde, den Joden een ergernis en den Grieken een dwaasheid; Christus de kracht Gods en de wijsheid Gods; voor de Israëliet en Griek de rots der ergernis en de steen des aanstoots; voor de Christen het fundament en de steen die ten hoofd des hoeks gelegd is. Hier ligt een onoverkomelijke kloof. En waarom zijn wij, in dit opzicht, exclusief? omdat, zodra wij ophouden exclusief te zijn, wij worden geabsorbeerd omdat hier een vraag is, in de meest verheven zin van het woord, over leven en dood; omdat, waar het Kruis ontvalt, het Christendom zich oplost in een algemene godsdienst, die, ook met den naam van Christendom versierd, de naam verdient, die onze vriend Beets er aan gaf, toen hij ten vorigen jare, in het adres uit Utrecht, zodanig Christendom als een dor en droog deïsme heeft gequalificeerd. Neem dit éne woord het *KRUIS* weg, en wat blijft er, in onze schatting? rationalisme, neologie, ONGELOOF.*

★ ★ ★

Groen van Prinsterer sprak graag over „Schrift en Historie”. Daardoor liet hij zich leiden. De Schrift voorop, maar daarna en in het licht daarvan ook de „historie”. Het is, geloof ik, wel nuttig zo omstreeks het oude jaar te denken aan de historie waarvan boven enkele symptomen werden genoemd. En vooral aan de Schrift waarvan hier naar het hart werd gewezen.

Witte

Kerst

Koos Veeffkind

Weer doet God wat Hij zei
in oude eeuwen:
weer is de herfst voorbij
en gaat het sneeuwen.

Weer zegt God wat Hij doet
in nieuwe tijden:
weer wordt de aarde goed
en vrij van lijden.

Kreknienws

Ds J. Meester — Ds J. Meester, emeritus predikant te Amsterdam-Zuid was op 20 december 45 jaar predikant. Hij werd geboren op 11 april 1903 en begon zijn ambtelijke loopbaan in Brouwershaven, welke gemeente hij diende vanaf 20 dec. 1931 tot 9 november 1947, toen hij intrede deed in de kerk te Haarlemmermeer-Oostzijde. Op 1 maart 1951 verbond hij zich aan de kerk te Amsterdam-Zuid. Ds Meester ging met emeritaat op 1 maart 1971. Ds Meester is een vaardig scribent. Hij heeft één- en andermaal een boek geschreven en vult tot nu toe als eindredakteur om de veertien dagen ettelijke kolommen van de interessante „Kerkbode van Gereformeerde Kerken in Noord- en Zuid-Holland”.

Kerkelijke pers. In overleg met de uitgever is besloten ingaande 1 januari 1977 de uitgave van het „Kerkblad voor de Gereformeerde Kerken in Noord- en Oost-Nederland” wegens gebrek aan voldoende abonnees stop te zetten. Het Kerst- en Oudejaarsnummer zal dus het laatste nummer zijn. De redactie van bovengenoemd blad werd de laatste tijd gevormd door de predikanten O. Mooiweer, Z. G. van Oene, H. Stolk en H. Veltman, terwijl als bewakende eindredakteur fungeerde ds N. 't Hart te Ermelo. We willen voorts niet onvermeld laten, dat ook ds G. Visee, destijds te Kampen, zijn beste krachten aan dit kerkblad gegeven heeft.

IJsselmuiden-Grathorst — De kosten, die benodigd waren om de schade van een recente blikseminslag te boven te komen en tegelijk het interieur van het in 1932 opgerichte kerkgebouw grondig op te knappen, bleken na naastig rekenen een ton te belopen. Voor een gemeente van 450 leden is dit een heel bedrag. Men besloot tot een actie; deze slaagde voortreffelijk: in één week waren de f 100.000,— binnen, in de vorm van kontante schenkingen, toezeggingen en leningen tegen een rente van „bijna niets”.

's-Gravenhage — Huisvesting gezin ds Janse — Helaas is er momenteel geen zicht op een spoedige overkomst van ds J. Janse en zijn gezin. Het huis, dat gehuurd kan worden, wordt aan de Forellenlaan gebouwd — de 2e étage is in aanbouw — en komt vermoedelijk in september 1977 beschikbaar. Een geschikt huurhuis voor de tussenliggende tijd, eventueel gemeubileerd, is niet voorhanden, althans niet bij de kerkeraad bekend. De poging om de woning te huren, die vrijkomt door het vertrek van ds Ribbers, de predikant van de Chr. Geref. Kerk van Den Haag-West, is niet geslaagd doordat de kerkeraad

van deze kerk meende i.v.m. het beroepingswerk de voorwaarde te moeten stellen, dat de woning per 1 april a.s. weer beschikbaar zou moeten zijn.

Aalten — In „De Kerkklok” - orgaan ten dienste van de kerken in de classis Apeldoorn van de christelijke gereformeerde kerken - schrijft ds A. Bijkerk te Aalten in zijn rubriek: „Voor de gemeente”, het volgende: „De kerkeraad heeft zijn samensprekingen met de kerkeraad van de Geref. Kerk vrijgemaakt (buiten verband) (tot nader order) gestaakt. In verband daarmee zullen er (voorlopig) ook geen openbare samenkomsten van beide gemeenten gehouden worden.”

C.O.G.M.A. — Het Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden kan ook in 1977 niet zonder uw hulp en steun. Meer dan 100 militairen, waaronder meer dan 50 gezinnen in het buitenland, zien elke 14 dagen met belangstelling uit naar het „COGMA-nieuws” uit Nederland. Zij zijn dankbaar voor elk bezoek dat een COGMA-team hun brengt.

Help ons met het opgeven van namen en adressen.

Heus, dit laat veel te wensen over. Tijdens de laatste COGMA-reis van 5 t.m. 11 nov. jl. werden maar liefst 32 namen en adressen (die bij ons niet bekend waren) uit de kaartenbakken van de leger- en luchtmachtpredikanten opgediept.

Bovendien heeft ons werk een sterk evangeliserend karakter, we beperken ons echt niet tot militairen uit eigen kring. We verwachten daarom alle medewerking van predikanten, kerkeraaden, ouders en familieleden van militairen en bovendien van de militairen zelf.

Maak voor het COGMA een plaatsje vrij op uw uitgavenbudget. We hebben door dit werk als Gereformeerde Kerken vrijgemaakt buiten verband en als Christelijk Gereformeerde Kerken

een goede naam in de militaire dienst. Laten we deze goede naam blijvend waar maken door dit werk met ons gebed en steun eensgezind te begeleiden. COGMA, in samenwerking met de commissie „Militairen Buitenland” wenst alle mannen die waken voor onze vrijheid op de eerste linies en heel het reformatisch thuisfront, een gezegend en voorspoedig 1977.

Gironr. 985021 t.n.v. H. J. Bosch, Enschede.

H. J. Bosch, secr.,
Hekselbrink 83,
Enschede. Tel. 053-762272

Nieuws uit breder kring

Urk — De meerderheid van de leden van de reformerende kerk op Urk heeft zich uitgesproken voor aansluiting bij de chr. gereformeerde kerken. Waarschijnlijk zullen zij toetreden tot de chr. geref. kerk „Urk-Oost”. Ds J. Westering uit Nunspeet heeft zich op 18 dec. jl. aan de kerk van „Urk-Oost” verbonden. De predikant van de reformerende kerk, ds J. B. van Mechelen, is inmiddels overgegaan tot de vrijgemaakt gereformeerde kerken (binnen verband) en daar beroepbaar gesteld.

Vakantie ... naar de Veluwe!!

Onze moderne Bungalow's staan voor U klaar voor Kerst, Oud en Nieuw, en voor het seizoen 1977.

In de bouwvakken van 2-23 juli zijn wij al volgeboekt.

Stel niet uit te boeken, doe het nu.

Camping en Bungalowpark

„Ackersate”

Harremaatweg 26, Voorthuizen
Telefoon 03429-1274

Drukkerij „Steenbergen”

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

NU NOG LEVERBAAR!!!

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE
over het boek

DANIËL

van de hand van ds W. G. Visser te Utrecht.

Bestellingen kunt u doen door het bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Waterhoenlaan 60, Zeist, volgens de hier volgende opgave: 1 ex. f 2,50; 5 ex. f 11,75; 10 ex. f 23,—; 25 ex. f 68,—, exclusief portokosten.

De verschuldigde PORTOKOSTEN zijn voor 1 ex. f 1,20; tot 3 ex. f 1,70; tot 6 ex. f 2,75; tot 12 ex. f 4,—; tot 24 ex. f 5,—.

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor niet verzekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor
Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel,
telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.

Redactieleden:

Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma; Ds H. Smit

Adres van de Redactie:

K. Muller, H. Pootlaan 242, Alkmaar, tel. 072-16767

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist,
tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Merelthoven 273, Capelle a/d IJssel, tel. 010-504178

Abonnementsprijs:

f 35,— per jaar of f 18,50 per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.